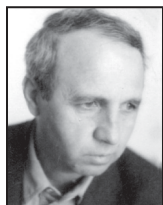

Editorial

Florea Burtan

O prezență vie

În urmă cu patru decenii, pleca, în „albastra zare a morții”, **Marin Preda** – scriitor de primă mărime al literaturii române. Era luna mai a anului în care repurtase un imens succes cu „Cel mai iubit dintre pământeni”, așa cum se mai întâmplase și cu ieșitul din comun „Moromeții”. Avea doar 58 de ani, dar „timpul n-a mai avut răbdare”, trecându-l din cartea vieții în cartea eternității. Marin Preda n-a fost doar prozatorul emblematic, ci și o conștiință a timpului său. Un reper care a stârnit admirație, dar și invidie. Pentru că el scria cu totul și cu totul altfel decât mulți dintre confracții săi. El era Scriitorul deplin, curajos, capabil să reconstituie și să releve realități și subiecte aproape imposibil de acceptat de mai-marii acelor vremuri. A redeschis răni și a vorbit în numele suferinței, al torturii fizice și morale, al „obsedantului deceniu” ținut la secret de un sistem politic pe cât de inuman, pe atât de nedrept.

La patru decenii de la plecarea sa, constatăm că Omul și Scriitorul Marin Preda continuă să rămână o prezență vie în conștiința contemporanilor. Expresie a operei sale durabile, a ființei sale, care a trăit și a creat în și pentru marea literatură.

În ceea ce ne privește, noi, conjuđeții săi, nu conținem și nu vom conțeni să-l știm și să-l simțim aproape de inimă. Nu neapărat din mândrie locală, ci, pentru că nu se poate altfel. O valoare de dimensiunea lui Marin Preda, indiferent de oscilantele preferințe de azi ale cititorilor sau ale criticilor literari, nu poate fi cîntită din locul său distinct.

Opera, viața și, deopotrivă, suspiciunile legate de moartea sa, n-au încetat să stârnească interesul.

Drept dovadă, volumele care i-au fost consacrate de-a lungul anilor. Unele invite din chiar pana unui teleormănean: admirabilul, neobositul și „bôlnavul” de spiritul moromețian – istoricul și criticul literar Stan V. Cristea, cu ale sale impresionante tomuri: „Marin Preda. Repere bibliografice”, „Marin Preda. Portret între oglinzi”, „Marin Preda. Anii formării intelectuale”. Scrieri de referință și de excepție, un demers literar ieșit din comun, deocamdată, greu, dacă nu, imposibil de depășit. Stan V. Cristea fiind, de departe, cercetătorul și istoricul literar care, cu har și metodă, pare a fi „defrișat” și dezvăluit cam tot ceea ce este legat de marele nostru scriitor. Asemenea ținte și-au propus, într-un anume fel, și Sorin Preda, în „Moromeții. Ultimul capitol”, și Marin Iancu, în „Dicționarul personajelor lui Marin Preda”, ori Ioana Diaconescu, în „Marin Preda. Un portret în arhivele Securității”, și Mariana Sipoș, în „Dosarul Marin Preda”, cuprinzând documente legate de moartea scriitorului.

Așadar, Marin Preda continuă să fie printre noi. În semn de prețuire și cinstire, Biblioteca Județeană Teleorman, școli și licee îi poartă numele. La Silișteană-Gumești, satul său natal, ființează „Centrul Memorial Marin Preda”. Din al doilea an al posterității sale, în Teleorman se organizează și se desfășoară „Festivalul Național de Literatură *Marin Preda*”, unele dintre edițiile sale în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din România, iar mai toate cu cele mai reprezentative reviste literare din țară.

De asemenea, cu prilejul zilei sale de naștere, au loc colocvii, simpoziioane, expoziții de carte, recitaluri literare, mese rotunde etc. Semn că Marin Preda n-a plecat nicio clipă din bătaura moromeților. Și nici din nemuritorile pagini ale literaturii române. Cu alte cuvinte, din inima noastră.

Marile valori au, totdeauna, „dreptul la timp”. Marin Preda are acest drept pentru totdeauna!

Marin Sorescu

Constructorul de sine

Puțini s-au putut măsura cu el, deși mulți păreau mai înzestrați, iar unii poate că erau, ca aceea vedenie a lui Miron Radu Paraschivescu. În tăcere, publicând rar câte o carte, retras, Preda se construia pe sine. Ca un fluviu în câmpie, din râuri sărace și uneori subterane, pe un sol neprietenos și băntuit de secetă. Nici nu se mutase bine în gloria fără egal în epocă stârnită de construcția *Moromeților*, când a și început istovitoarea, împovărațoarea muncă a afirmării lui ca prozator citadin. Capodopera avea să o dea odată cu *Cel mai iubit dintre pământeni*. O carte monumentală, care ridică prestigiul întregii proze românești, carte a unei conștiințe și-a unei epoci.

Și-n vâlva extraordinară stârnită de apariția romanului, autorul moare. Abia pusese punctul final, nici nu se uscaser bine cerneala. De ce-a trebuit să ne părăsească Marin Preda tocmai atunci, brusc, pe negândite, fără preavizul vreunei boli măcar, sănătos și în lină putere de creație? Iată încă unul din misterele care de atunci zac închise în seifurile cu destine ale scriitorilor români. Seiful din steua Osiris, mister pe care nu-l vom desluși niciodată.

Existența lui Marin Preda era pentru mine o certitudine și o șansă mare a literaturii române.

(Din volumul „*Timpul n-a mai avut răbdare*”).

- Istorie literară • Eseu • Antologie lirică • Proză • Moromețiana •
- Gânduri de scriitor • Note de lectură • Cartea de poezie •
- Consemnări • Chenar liric • Puncte de vedere • Restituri •
- Meridiane literare • Revista revistelor • Repere plastice •

Centrul Cultural Teleorman

Instituție cu vechi și valoroase tradiții, Centrul Cultural Teleorman (denumirea oficială: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale) își desfășoară sub autoritatea Consiliului Județean Teleorman, având în structura sa următoarele compartimente: Ansamblul de cântece și dansuri „Burnasul”, Școala populară de arte și Meserii, Compartimentul de cercetare, conservare și promovare.

Printre manifestările sale emblematică amintim: Festivalul-concurs Național de Muzică Ușoară „Ghiocelul de Aur”, devenit din 2016 „Alexandria Pop Fest”, Festivalul-concurs Național de Muzică Populară „Pe Deal la Teleormanel”, Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”, Festivalul Național de Literatură „Zaharia Stancu”.

Ansamblul „Burnasul”

Ansamblul profesionist de cântece și dansuri „Burnasul” este alcătuit din: Grupul vocal bărbătesc „Burnasul”, Orchestra de muzică populară, și Formația de dansuri populare.

A fost înființat în anul 1990 și a devenit în scurt timp un important mijloc de reprezentare și valorificare a creației populare, atât în Teleorman, cât și în întreaga țară. Valoarea acestuia a fost recompensată cu înalte distincții la numeroase festivaluri autohtone și internaționale. Italia, Belgia, Egipt, Siria, Iordania, Turcia, Spania, Bulgaria sunt câteva țări în care mesajul spiritualității românești a fost transmis prin frumoasele dansuri, cântece și costume populare.

Orchestra

S-a remarcat prin stilul autentic de interpretare. Alternanța orchestrală, între taraful tradițional (tambal, vioară, cobză, fluiet, nai) și formația completă cuprinzând și clarinetul, acordeonul și trompeta, reușește să asigure o înaltă ținută acompaniamentului spectacolelor.

Grupul vocal bărbătesc

Având o vechime de 20 ani, Grupul vocal bărbătesc „Burnasul” (coordonator, Cristian Dumitru) a reușit, prin eforturi deosebite, pasiune, talent și o puternică dragoste pentru cântecul popular, să urce treptele afirmării, ajungând să devină, în prezent, o formație artistică reprezentativă a folclorului autentic românesc.

Formația de dansuri populare

Suitele de dansuri populare ale formației (instructor-coregraf, Nelu Urucu) cuprind piese coreografice din toate zonele țării, de o frumusețe inegalabilă și o mare valoare artistică și documentară.

A participat, de-a lungul timpului, la o serie de manifestări culturale de largă rezonanță, în calitate de invitat special: Festivalul Național „Maria Tănase”, Festivalul de datini și obiceiuri „Tradițiile Verii” (Craiova), Festivalul Internațional de Folclor „Muzici și Tradiții în Cișmigiu” (București), manifestare realizată în parteneriat cu TVR, Festivalul Internațional de Folclor „Ceahlăul” (Neamț), Festivalul de muzică, tradiții și obiceiuri de iarnă „Leru-iler” (Brașov) ș.a.

De asemenea, Ansamblul a fost invitat la numeroase emisiuni TV și radio: „Tezaur Folcloric” – TVR, emisiune realizată de Marioara Murărescu, „O dată-n viață” – TVR, emisiune realizată de Iuliana Tudor și Elise Stan, „Popasuri folclorice” – TVR2, emisiune realizată de Maria Tănase Marin, „Teo-Show” –

Kanal D, „Răi da Buni” - Antena 2, „Lada de Zestre” - Radio România Antena Satelor etc.

Școala populară de artă

A fost înființată în anul 1978, la Alexandria, pentru a veni în sprijinul și pregătirea celor interesați de diferite genuri de muzică, teatru, pictură. Școala oferă cursuri de pian, chitară, vioară, percuție, nai, fluiet, canto, ateliere de creație (coliere handmade cu pasta fimo, ornamente din lut polimeric, ceasuri de perete în tehnica servetelului etc), care în funcție de disciplină, durează între 2 și 5 ani.

În cadrul școlii, își desfășoară activitatea și Trupa „Arhaic”, condusă de Nicolae Doboș – voce, blockflote, fluiet irlandez, caval, duduk.

Centrul cultural Teleorman, împreună cu această trupă, a realizat proiectul „Camerata cantoria”. Acest proiect a reprezentat o premieră, atât pentru publicul iubitor de cultură, cât și pentru organizatori. Programul cuprinde recitaluri de poezie din autori clasici și contemporani, muzică folk și muzică clasică în interpretarea trupei și a elevilor Școlii populare de artă.

Trupa de teatru „Scenik”, alcătuită din elevi ai Școlii populare, a prezentat piese în regia lui Nicolae Doboș, precum: „Serpentina” de Paul Everac, „Rămân cu tine” de Dan Tărchilă, „Salopeta” de I.D. Sârbu.

Iată, fie și succint, câteva repere privind structura și activitatea unei remarcabile instituții culturale, integrată în păstrarea și ducerea pe mai departe artei, a bogatului și valorosului nostru folclor teleormănean și național.

Generozitate de scriitor

Am trăit și continuăm să trăim vremuri dureroase, de teamă, de neliniște, de speranță, abia șoptită. Ucigătoare boală s-a revărsat peste întreaga lume și ea spână, lacrimi multe, moarte... Inspăimântătorul coronavirusul n-are milă, nu alege, rupe din noi o parte de viață, îngropând-o în întuneric și eternitate. Trăim claustrat în propriile case, în gânduri, în frica de neant. Ne strecurăm, mascați și înfrigați, prin crăpăturile zilei, cât să țarguim o pâine, o sticlă de lapte, un kil de mere...

Pe acest fond de teamă și efort național, nu puteau lipsi gesturile de aleasă generozitate. Din partea unor semeni, fie ei cu multă dare de mână sau absolut normali, ca majoritatea românilor, cum este și cazul scriitorului Ștefan Mitroi, teleormănean din Siliștea-Vitânești, cel care, fie și prin

cărțile sale, n-a plecat nicio clipă de aici, de acasă, deși trăiește, de ani buni, în Capitală. Rămăs cu inima, cu gândul și dorul alături de conjuțenii săi, Ștefan Mitroi, fără să-și ceară sau săi impună absolut nimeni, a crezut că este de datoria sa să vină în ajutorul celor suferinzi, al admirabililor și neobosiților medici de la Spitalul județean de urgență din Alexandria, dându-le atât de necesarele materiale sanitare: 2000 de măști, cumpărate din banii săi. Desigur, la prima vedere, nu impresionează numărul acestora. Ceea ce contează, este gestul de luminoasă sensibilitate.

Înzestrat cu un excepțional talent literar, Ștefan Mitroi dovedește a fi și de o modestie pe măsură. N-a făcut absolut nimic pentru a-și face cunoscută generozitatea. Am aflat noi, din surse din spital. Și îi mulțumim scriitorului Ștefan Mitroi, teleormănean, în numele tuturor teleormăneanilor. (F.B.).

In memoriam - Clara Mărgineanu

Filiala București – Poezie a Uniunii Scriitorilor din România anunță cu profundă tristețe înctarea din viață a distinsii poete și realizatoare TV **Clara Mărgineanu** (1972-2020).

Clara Mărgineanu a fost o poetă sensibilă și dedicată

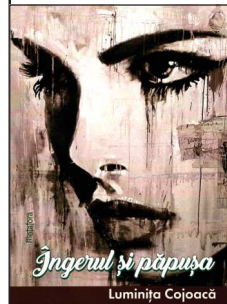
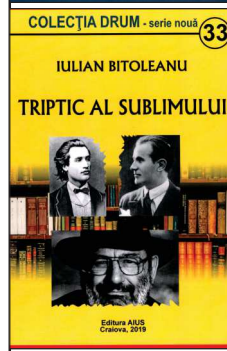
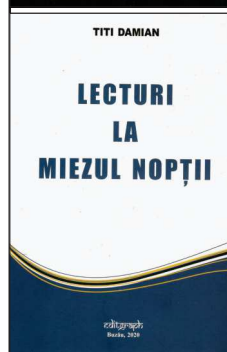
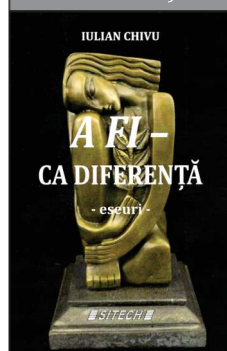
literaturii și artei. A studiat arta actorului și tehnicile mass-media (master). Iubea, de asemenea, televiziunea și era dedicată acestei profesii, ilustrându-se prin emisiunile ei culturale.

Ca poetă, a debutat în anul 1991 în revista *Luceafărul*, iar în volum în anul 1995 cu *Actul întâi sau cupa cu iluzii*.

A publicat 11 volume de poezie, între care: *Dans cu cuțitul în inimă*, *Fata de asfalt*, *Femeia albastră*, *Sărutul femeii-poem* și a obținut numeroase premii pentru jurnalism cultural. Ultimul său volum a fost o antologie bilingvă, româno-engleză, realizată împreună cu Adrian G. Sahlean.

Prin dispariția Clarei Mărgineanu, literatura noastră suferă o dureroasă pierdere.

Cărți primite la redacție

Caligraf

Revistă de cultură

Editor:
Centrul Cultural
Teleorman

Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România

FLOREA BURTAN
redactor-șef

Ana Dobre, Ștefan Mitroi, Dumitru Vasile Delceanu, Liviu Comșia,
Nicoleta Milea, Marian Nazat. Tehnoredactare: Vladimir Mutu

Revista Caligraf este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (ARIEL), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de către Ministerul Culturii. Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Revista Caligraf este editată de Centrul Cultural Teleorman (director, **Ileana Popa**).

ISSN 1582 - 1412 / ISSN 2734 - 4215 on-line / ISSN-L 1582 - 1412

Adresa redacției: str. Ion Creangă, nr. 52 - 54, Alexandria, județul Teleorman
În atenția colaboratorilor: textele se trimit în format electronic, cu diacritice, la următoarele adrese de e-mail:
floreburtan@yahoo.com; stan_v_cristea@yahoo.com

Stan V. Cristea

Marin Preda. Spectacolul personalității creatoare

La împlinirea a 40 de ani de posteritate, constatăm că Marin Preda este scriitorul din generația sa despre care se vorbește cel mai mult, în viața cotidiană și în viața literară, că apar cărți ce-l sunt consacrate, că revistele literare publică constant studii și articole ce vizează mai ales creația sa, că – într-un cuvânt – am fi avut nevoie și de prezența sa în lumea românească de astăzi, care ar fi putut să se raporteze la spiritul său lucid, la conștiința sa responsabilă, la pragmatismul său cuceritor. Marin Preda nu mai este, fizic, printre noi, dar personalitatea sa scriitoricească nu și-a epuizat resorturile prin intermediul cărora se menține în actualitatea literară. O dovadă în acest sens o reprezintă și demersurile lui Marin lăncu, din ultimii ani, materializate, între altele, prin două solide cărți publicate anul trecut, respectiv *De la Siliștea-Gumești la „Cheia”*, Rosetti, *Dicționarul personajelor lui Marin Preda* (prefață de Mircea Popa, Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 2019, 616 p.) și *Marin Preda, el însuși. Reflecții, opinii literare, confesiuni și pilde morale* (ediția a II-a revizuită, selecția textelor, cuvânt înainte și indice tematic de Marin lăncu, postfață de Petre Isachi, Buzău, Ed. Editgraph, 2019, 289 p.). Cea de-a doua dintre ele a fost anterior publicată în 2013 (Târgu-Mureș, Ed. Nico, 2013, 228 p.), fiind însă precedată de volumul *Marin Preda. Reflecții, amintiri, confesiuni* (București, Ed. Academiei Române, 2010, 392 p., cu un cuvânt înainte de Eugen Negrici). Astfel, Marin lăncu se dovedește a fi unul dintre cei mai buni cunosători ai operii lui Marin Preda, demonstrând o cunoaștere în profunzime a acesteia, pe seama căreia a putut să ne ofere cele două perspective întregitoare asupra operii predite, care este de o complexitate rar întâlnită în literatura română postbelică, pe cât de insolită, pe atât de turbulatoare și de fascinantă, edificată cu un talent viguros de care puțini scriitorii au dat dovadă la noi.

Această a doua ediție a volumului *Marin Preda, el însuși. Reflecții, opinii literare, confesiuni și pilde morale* ni-l dezvăluie pe „marele singuratic” al literaturii române contemporane „sub semnul reflecției”, în sensul că adună, atât din creația sa ficțională (din proza de tinerete și din romane, de la *Moromeții la Cel mai iubit dintre pământeni*), cât și din aceea non-ficțională (publicistică, jurnal, memorii, scrisori, interviuri), scurte texte (maxime, cugetări, noțiuni, concepte, termeni literari, titluri de cărți, nume de personaje, nume de autori și referințe de tot soiul), definite prin termeni-vedetă, care dau seama despre „un spectacol ideatic plin de strălucire” (p. 5). „Scriitor cu largi posibilități de exprimare, neîndoios, unul dintre cei mai originali în ordinea profunzimii observațiilor, ca substanță și aptitudine, asupra vieții – suntem avertizată – Marin Preda a fost stăpânul de vocația scrisului din prima tinerete și până în cea din urmă zi a vieții sale” (p. 5), iar din acest tumult continuu au izvorât nu doar cărțile sale, inconfundabile în peisajul literar al epocii, cât și o serie de „reflecții, opinii literare, confesiuni și pilde morale”, pe care Marin lăncu le adună în această carte, în urma unui efort colector, dar cu rezultate ispititoare. Fiindcă – și acest lucru este prea evident – reușește, astfel, să ne arate un alt Marin Preda decât cel pe care îl cunoaștem din proza sa scurtă și din romane. Este un Marin Preda reflexiv și confesiv deopotrivă, un Marin Preda care nu mai stă ascuns în spatele personajelor sale, ci se dezvăluie prin sinceritatea spiritului său, capabil să se exprime pe sine în lumina alor reflectoare decât în cazul creației ficționale. Este adevărat, în acest caz nu putem desprinde tot teritoriul ficțional de cel non-ficțional, cum nici opera sa literară nu poate fi desprinsă de biografia sa, de vreme ce scriitorul a topt neamurate secvențe din propria-i biografie în pagini de proză, încât, cum mărturisește la un moment dat, nici scriitorul n-a mai știut ceea ce este ficțiune și ceea ce este realitate trăită. Însă, ceea ce Marin Preda a edificat în zona non-

ficțională a creației sale luminează, din atât de multe unghiuri și cu atât de mare folos, partea construită pe ficțiunea scriitoricească și ajută la o mai bună și deplină înțelegere, receptare și evaluare a ei. De aceea, este binevenită o asemenea curajoasă întreprindere din partea lui Marin lăncu. Demersul său, riscant atunci când trebuie să hotărască ce reține din proza scurtă și din romanele predite, sub inventarul care să alăture aceste texte la ceea ce reține din opera non-ficțională, sfârșește victorios, printre altele, bine încheiat, care, deși susceptibilă, ca orice carte, de imbușățiri ulterioare, poartă cu claritate dimensiunile deplinei veridicități.

Cartea lui Marin lăncu – o numim *carte*, deși ea este o selecție de texte din opera lui Marin Preda, care ar fi trebuit să-l aibă ca autor, pe copertă, pe scriitor și abia apoi ca realizator al ei pe celălalt Marin – este de o complexitate vădită, ea cuprinzând exact 1718 termeni-vedetă, în ordine strict alfabetică, însoțită de o bibliografie a operii lui Marin Preda, utilizată în acest demers, precum și de un indice tematic. O privire mai atentă asupra cărții indică îndubitabil că ea scoate în evidență din complexul creației predite o serie de domenii sau teme la care se raportează – ambi termeni sunt însă inadecvați, în sensul că cel de „domeniu” este prea larg, iar cel de „temă” este prea restrâns, așa încât alegem să-l folosim pe cel de „chestiune” –, în funcție de care termenii-vedetă nominalizați cronologic se pot grupa în vederea unei analize amănunțite.

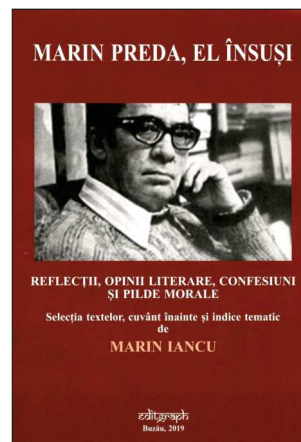
Astfel, partea cea mai întinsă este ocupată de chestiunile care privesc *literara*, în sens larg, dar cu o mare gamă de nuanțări (de la actul de creație la etapele de creație, de la demonul creației la forța creației, de la climatul literar la consumul de literatură, de la critica literară la disputa literară, de la libertatea în creație la profesiunea de scriitor, de la proza actuală la tipuri de roman, de la vocația de scriitor la spiritul polemic și încă multe, multe altele). De chestiunile privind literatura ține și prezența unor nume de scriitori români, clasici (A.I.I. Odobescu, I.L. Caragiale, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, E. Lovinescu, G. Călinescu) sau contemporani (Zaharia Stancu, Miron Radu Paraschivescu, Geo Dumitrescu, Nicolae Breban, Fănuș Neagu), la care Marin Preda face referiri în opera sa. Lipsește, însă, cu totul de neînțeles, Mihai Eminescu, pe care prozatorul și eseistul Marin Preda îl menționează în destule rânduri. Este apoi cazul scriitorilor străini nominalizați (Balzac, Dostoievski, Faulkner, Gorki, Hemingway, Kafka, Malraux, Proust, Swift, Tolstoi), deși – și aici – inconsecvența face ca Dostoievski să aibă prea puține intrări față de realitatea operii predite, iar Nietzsche să lipsească cu desăvârșire (deși, știm bine, Noica a dovedit că Marin Preda a înțeles exact), întocmai ca și Camus și Sartre. Sunt, de asemenea, intrările care privesc unele dintre romanele lui Marin Preda, *Moromeții I, Risipitorii, Marele singuratic și Intrusul*, dar și *Imposibila întoarcere și Viața ca o pradă*, o altă intrare nominalizându-l pe Ilie Moromete, ca personaj, însă lipsește Nicolae Moromete, Paul Ștefan și Victor Petrici, care sunt, fiecare în parte, și un alter ego al prozatorului însuși, cum lipsește și termenul-vedetă care desemnează „aventura conștiinței”, de la care pleacă „viața ca o pradă”, a celui care va parcurge, cu atâtea avaturlor, drumul până la apariția primei cărți și, apoi, drumul consacării depline în literatură. În fine, un termen neadecvat este cel de „trilogie”, textul respectiv era mai bine să fie trecut la romanul *Cel mai iubit dintre pământeni*, care lipsește, impardonabil, deși din scenariul său au fost extrase, poate, cele mai multe texte, iar prozatorul însuși s-a referit la el în ultimele sale interviuri.

În fine, am putea apoi enumera, într-o ordine care nu ține neapărat de extensie, ci mai degrabă de ponderea ideatică în opera predită, chestiunile care privesc *omul*

(condiția umană, destinul, individul, măreția omului, idealul, natura umană, vârsta, viața, iubirea), *familia* (bărbatul, femeia, familia, cultul familiei, tatăl), *istoria* (creatorul de istorie, dictatura, dogmatismul, experiența lumii țărănești, omul și istoria, patrie, patriotism, politică), *filosofia* (conștiința, convingerea, cunoașterea, libertatea, rațiunea, religia, spiritualitatea, umanismul, valoarea), *morală* (atitudinea morală, conflictul de conștiință, ființa morală, ordinea morală, responsabilitatea). Uncori avem dovada unui exces de zel, când unii termeni ar fi trebuit contopii (de pildă, „experiență a lumii țărănești” cu „lumea țărănească”, „profesionalizarea scriitorului” cu „profesiunea de scriitor”), deși lipsește unii termeni (cum este cazul cu „compromisul cu omenii”).

Pe de altă parte, Marin lăncu avertizează, în prefața intitulată *Marin Preda. Sub semnul reflecției*, asupra unor trăsături definitorii pentru acțiunile și împlinirile scriitoricești ale lui Marin Preda. Nu este aici cazul să insistăm asupra acestor chestiuni ce cad în sarcina criticii literare, care a și procedat, inevitabil, în perioada postdecembristă, la o reevaluare a operii predite, astfel că unii critici au rămas la fel de entuziasmați (cazul lui Eugen Simion), alții au exprimat unele rezerve (Alex Ștefănescu, Nicolae Manolescu), în timp ce unii au fost total nedrepti (Alexandru George, Gheorghe Grigurescu). Cert este că Marin Preda n-a fost abandonat, cum s-a întâmplat cu Eugen Barbu, ba din contră, a rămas permanent în atenție, prin cărți, studii și articole ale unor critici literari din toate generațiile.

Prin intermediul antologiei, Marin lăncu atrage atenția, în primul rând, că aspirația lui Marin Preda „era să ajungă un scriitor profesionist, un autor care să se poată exprima pe orice temă, cu o libertate de mișcare spre care a tânjit toată viața, astfel încât se poate afirma că puțini sunt scriitorii care să-și fi asumat cu atâtea demnități condiția profesiei sale” (p. 6-7). Despre condiția scriitorului, prozatorul avea o înțelegere anume: „Poate că niciodată – scrie acesta într-un eseu din „Imposibila întoarcere” – meditația asupra condiției scriitorului n-a fost mai actuală ca în zilele noastre. Desigur, cititorul vrea să vadă ideile în mișcare, să-i fie relateate cât mai prezent și, dacă e posibil, într-un montaj vizual în care imaginea să fie plăcută, gândurile scriitorului atrăgătoare, iar aluziile la condiția vieții noastre să fie eliminate.” Este aici și o nuanță profundă și amară, în același timp, asupra faptului că aluziile la condiția vieții cotidiene trebuiau să lipsească din opera literară, prozatorul punând această cerință pe seama pretențiilor cititorului, când acestea veneau, cum știm, din altă parte. Dar, la fel de bine știm, Marin Preda a găsit, dincolo de ceea ce el însuși reprezenta ca scriitor de mare talent și de incontestabilă prestanță, căile pentru a se strecura „printre furcile caudine ale... „istoriei” care-l înconjură. Cel care combatăse vehement manifestările „obsedanului deceniu”, a avut totuși îndreptățirea și curajul să declare: „A-mi spune părerea este dreptul cel mai sacru cel-am eu, individ gânditor, în mijlocul semenilor mei.” („Imposibila întoarcere”, p. 164). Iar la o întâlnire cu studenți și profesori ai Universității din București a fost și mai transant: „Nu se scrie cu voie de la poliție, acest drept al scriitorilor de a scrie este un drept câștigat prin luptă de scriitorii români în societatea noastră și pe care nu-l mai poate lua nimenei.” (vezi „Timpul n-a mai avut răbdare”, p. 553). Totodată, Marin lăncu insistă și asupra viziunii lui Marin Preda despre creație (o definiție: „Creația, un miracol al conștiinței.”; o regăsim în „Viața ca o pradă”), asupra travaliului creator traversat de scriitor în diferitele etape de creație („Toată forța spiritului trebuie concentrată în creație dacă vrei să nu rămâi veșnic la marginea marilor culturi.”, găsim în „Cel mai iubit dintre pământeni”). În același timp, punctează suficient de bine

asupra faptului că Marin Preda era un moralist modern: „Morală – scrie acesta în „Imposibila întoarcere” – e creația spiritului uman matur, împins de nevoia de a pune ordine în viața afectivă și a ține în frâu instinctele.”

În fine, o temă care ocupă un spațiu larg în opera lui Marin Preda este aceea a interacțiunii dintre individ și istorie, scriitorul punând, cum spune Marin lăncu, „întrebări asupra sorții individului în impact cu istoria, asupra resorturilor adânci ale istoriei în mersul ei inexorabil” (p. 10). Iată o reflecție mai amplă, din „Imposibila întoarcere”: „Istoria se impune ca o idee, ca o necesitate. Asta nu e un lucru atât de abisal și cu asta nu ne putem mulțumi. Este foarte lesnicios pentru omul de literă să se adăpostească în spatele necesității istorice și să se eschiveze, în felul acesta, de a se întreba nu câtă necesitate conține istoria, ci care e soarta fiecărui om în parte, știind că omul nu are decât o singură viață de trăit, în timp ce istoria este încă și nepăsătoare.” Ca să nu mai vorbim de drama lumii țărănești, căci, undeva, în „Creație și morală”, există această reflecție: „Lumea țărănească a suferit toate seismele istorice, ea nu a stat, cum au crezut alții, cu sentimentul abstragerii în fața ogăului pe care îl cultiva. Mai întâi că acest ogău, multe secole, nu i-a aparținut, feudalul, apoi moșierul au fost stăpâni întinderilor de pământ.” Prozatorul merge însă mai departe și va reflecta în cele două volume ale romanului „Moromeții”, tocmai drama lumii țărănești la mijlocul secolului trecut, ilustrată de drama familiei lui Ilie Moromete. O întrebare, pusă în „Convorbiri cu Florin Murgu”, este de-a dreptul retorică: „Cum ar trebui să acționeze Moromete, eroul meu, în spiritul izuilor lui? Răspunsul este că el și acționează în acest spirit, și sigur că în acest sens are o trăsătură donquijotească.”

Într-o binevenită postfață, în sensul că ea se înscrie cu câteva concluzii pertinente, intitulată *Un autorportret în palimpsest sau semiotica scriitorului trăitor în comunism*, Petre Isachi atrage atenția că această carte întocmită de Marin lăncu este consacrată „gândirii aforistice” a lui Marin Preda, care îl înscrie pe scriitor „într-o familie de spirite ce confirmă genul romanilor” (p. 269). Totuși, o așertiune, potrivit căreia reflecțiile predite „nu se află într-o polemică ireconciliabilă cu cele ale trăirilor/gândirilor (Lucian Blaga, Cioran, Noica, Eliade, Mircea Vulcănescu, Nichifor Crainic etc.), ci mai curând într-o potențială complementaritate”, nu este susținută de conținutul „antologiei”, căci, mai degrabă, potențiala complementaritate este în relație cu existențialității (la începutul anilor '50, de altfel, Marin Preda îl admira pe Sartre!), iar acest lucru se vede prea bine în *Cel mai iubit dintre pământeni*, unde întâlnim neamurate secvențe conținând reflecții cu iz filosofic, provenind din mai multe surse, directe sau indirecte (Nietzsche, Blaga, Dostoievski). Pornind de la sugestia din ultima frază a postfeței, trebuie să constatăm, neîndoios, că această carte întocmită de Marin lăncu, cu atâtea acribie, dar și cu unele precauții puse pe seama subiectivismului selecției, luminează – cu niște oglinzi invizibile – opera lui Marin Preda din unghiuri care pun în valoare reflexivitatea sa, dar și perenitatea ei într-un perimetru de gândire autentică și profundă, față de care critica literară încă mai are datorii de împlinit...

Eseu / Marin Preda - 40

Ana Dobre

Viața ca o pradă - autoficțiune și mitologie personală

Nimic din ceea ce scrie Marin Preda nu te lasă, nu te poate lăsa indiferent. Omul Marin Preda este la fel de fascinant ca opera lui. El găsește mereu tonul fundamental ca să ajungă la conștiința celui, să-l înfioare, să-l cutremure. Fără să abandoneze vreedată funcția primară a povestirii – a nara întâmplării mari reduse la nivelul miturilor, a reda, astfel, sensul mitic al existenței, el ridică povestea la nivelul înalt și rarefiat al spiritului. Nu întâmplările ca atare contează, ci modul în care ele se reflectă în conștiință, modul în care se regăsesc în virtualitatea cuvântului, în câmpurile lui semantice și semnificative pentru a reverbera într-o scriitură vibrată, intelectualizată, fără a fi pedantă, și tulburătoare despre om și rostul lui, despre complexa determinare existențială și ontologică, despre modul în care memoria și funcțiile ei sunt aglutinate pentru a realiza în autoficțiune, ficțiune sau nonficțiune o viață determinată și reală într-o istorie recognoscibilă.

Viața nu este o succesiune de întâmplări, ci o succesiune de *aventuri ale conștiinței*, de reflecții ale realului exterior – realitatea obiectivă, *lumea noastră cea de toate zilele*, în realitatea interioară a individualității, a conștiinței sale. Faptul brut al existenței este ridicat pentru a fi reflectat în conștiința care-l înmagazinează în depozitele memoriei. În meandrele memoriei afective, implicite sau explicite, voluntare sau involuntare, întâmplările pot căpăta sensuri, străluciri, umbre și întunecimi pe care, inițial, la momentul producerii lor, în real, să nu le fi observat, semnificația lor fiind sau putând fi ulterioră consumării evenimentului. Memorarea modifică relația cu timpul. Memoria aduce în dimensiunea unui prezent al conștiinței, un *prezent al trecutului*, nu doar faptele, ci înșăși clarificarea lor. Întră în această ecuație și o împletire osmotică a vieții cu destinul. Memorarea schimbă perspectiva celui asupra evenimentului, asupra întâmplării, aduse, prin memorie involuntară, de cele mai multe ori, la suprafața conștiinței.

Poate că, într-adevăr, cum spune Gabriel Garcia Marquez în *A trăi pentru a-ți povesti viața*, „Viața nu este ceea ce ai trăit, ci ceea ce îți amintești că ai trăit și cum îți amintești pentru a o povesti”. Nu autobiografie plată, ci autoficțiune, reconstrucție, așadar, din perspectiva intuirii unui sens în care întâmplarea își revelează necesitatea care a impus-o peste voința trăitorului. Viața este o reconstrucție din perspectiva celui care-i traversează etapele și care revine asupra lor, reunind într-o dimensiune personală timpul trecut și cel prezent pentru a-l transforma într-un *prezent al prezentului*.

O definiție metaforică, interesantă pentru relația viață-destin, revelatorie prin unele similitudini cu modul lui Marin Preda de a vedea lucrurile, găsim la Haruki Murakami în *Kafka pe malul mării*, prin personajul Corbul, dublul personajului, ipostaza lui matură, care, explicându-și sieși, un adolescent de 15 ani, tentat să fugă de acasă, cât de imprevizibilă este viața, da o definiție interesantă a vieții în meandrele destinului. Nu *viața ca o pradă*, ci *destinul ca o furtună de nisip*. Uneori, spune personajul, „destinul seamănă cu o furtună de nisip care își schimbă cursul neînțecat. Îți schimbă ritmul de mers, încercând să o eviți. Furtuna, însă, se schimbă și ea, potrivindu-și pasul cu al tău. Schimbi din nou pasul, dar și furtuna face la fel. Acest lucru se repetă la nesfârșit, ca un dans macabru cu îngerul morții, chiar înainte de revărsarea zorilor. De ce? Pentru că furtuna nu este ceva fără legătură, venit de departe. Tu însuși ești furtuna. E ceva dinlăuntrul tău. De aceea, n-ai decât să te resmezezi și să pășești drept în mijlocul ei, să-ți aperi ochii și urechile de nisip și să o străbați pas cu pas. Acolo nu există nici

soare, nici lună, nici direcție, uneori nici măcar timp. E doar nisip fin și alb, făcut din oase fărâmate care dansează în înaltul cerului (...). Când furtuna va înceta, nu vei înțelege prea bine cum ai reușit să scapi cu viața. Nu vei fi sigur nici măcar dacă ai trecut cu adevărat. Un lucru va fi clar: tu, cel care a ieșit din furtună, nu mai ești același cu cel care a pășit în ea. Da, asta înseamnă furtuna de nisip (s.m)”...

Viață și destin sunt inseparabile, iar omul nu poate evita confruntarea. Trebuie să treacă prin furtună, trebuie să se confrunte cu ea dacă, *pățind*, vrea să afle ceva esențial despre sine, dacă vrea să-și întămpine destinul, să se descopere pe sine. Leșind din furtună, din confruntarea cu furtuna, el a *pățit* ceva, iar acest ceva îl schimbă fundamental.

Marin Preda scrie, în 1977, *Viața ca o pradă*, o scriere despre sine, o *autoficțiune*, în care își oferă perspectiva triadică a autorului obiectiv, dar nu impersonal, capabil de a-și contempla propria viață, a naratorului implicat, intersectând perspectivele pentru a fi *afară*, în lume, și *înăuntru*, în sine, și a personajului, subiectiv în modul de receptare a lumii, trăindu-și viața, cu întâmplările ei aparent fără sens, pentru a ajunge la destin, la revelaerea sensului înaintării prin timp. Critica literară a situat cartea în confințele ficțiunii și ale nonficțiunii, considerând-o când memorialistică, autobiografică, când roman sau jurnal indirect, care ar răspunde unei nevoi imperioase de autenticitate. Complexitatea cărții vine și din dificultatea situării ei într-un anumit gen de scriitură.

De ce scrie Marin Preda această carte? O confesiune din 1977 este relevantă în acest sens, importantă fiind intenția mărturisită ca atare a scriitorului. Dincolo de ea, este posibil să se deceleze și alte sensuri; mărturisirea are capacitatea aceasta extraordinară de a *lumina pe dedesubt* opera și viața. Iată mărturia celui care scrie: „Când am scris *Viața ca o pradă*, trebuia tocmai să-i dau zor cu *Delirul*, II. Deodată, a apărut bucuria de a scrie o carte rapid, o nouă carte. În fața acestei stări de spirit, planurile anterioare sunt înlăturate... Dacă n-aș fi simțit că pot scrie în câteva luni, aș fi renunțat... Cartea aceasta ar fi și ea de continuat, în sensul dezvăluirii a ceea ce s-a mai întâmplat cu scriitorul după ce și-a consacrat debutul său literar și s-a afirmat ca romancier. Dar eu am pe masă un nou roman care se cere scris – și el! – tot înaintea *Delirului*, II, și, deci, și înaintea acestui filon nou descoperit. O carte își impune singură nașterea în clipa când scriitorul își dă seama că o poate scrie”.

Lui Andrei Grigor, în *Romanele lui Marin Preda* (2003), acceptând ca sinceră confesiunea scriitorului, *Viața ca o pradă* i se pare a fi „romanul scrierii unui roman”, întrucât „ampla confesiune este determinată de căutarea dramatică a unui subiect pentru o viitoare carte... Inspirația întârzie să-l ducă în preajma unui fapt cu semnificații creatoare și prozatorului speră că amintirile, lăsate să se exprime liber, i-o vor oferi”. Un roman, așadar, despre cum am scris un roman; un roman despre cum tânărul Marin Preda a ajuns scriitorul Marin Preda. Interesant. Totuși, prea puțin.

Scrie Marin Preda pentru a-și clarifica destinul sau pentru a-și afla destinul relevant și, mai ales, revelat în șansa de a scrie o carte pentru a-și dovedi sieși, aflat într-o teribilă competiție cu sine, vocation de creator? El apare ca un pelerin în căutarea sensului care să-l justifice față de el însuși, în fața propriei conștiințe, în această vocație pe care o/si-o verifică permanent în relație cu sine, în relație cu ceilalți. Nu e vorba de o nesiguranță în privința credinței în sine însuși – această încredere există, este motorul care-l

împinge în labirintul destinului. E, mai degrabă dorința de a se verifica prin celălalt. Voința este cea care înaintea, însă, *profitul* o face să înainteze. Nu este, așadar, suficiență doar voința, mai trebuie și rezultatul motivant al voinței. El nu dramatizează această incertitudine, urmărește să o identifice, să o cunoască pentru a o stăpâni.

Există la Marin Preda o adevărată vocație a căutării sinelui, vocație evidențiată de opera lui nonficcională: *Imposibila întoarcere* (1971, 1972), *Convorbiri cu Marin Preda* de Florin Mugur (1977, 1978), *Creație și morală* (1989), la care se adaugă mărturisirile, interviurile cu partea lor importantă de istorie literară și de mărturisire de sine.

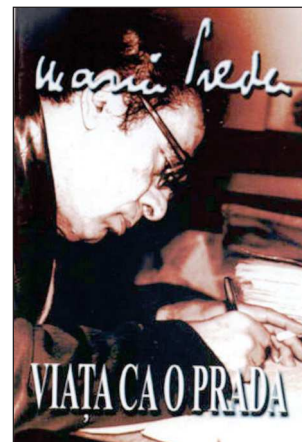
Ce rol joacă memoria în constituirea acestei autoficțiuni?

Memoria, spun psihologii, reprezintă capacitatea minții de a conserva și reduce în conștiință elemente, evenimente, experiențe din trecut. Produs a trei momente distincte – *dobândire, reținere* (în timpul căreia au loc schimbări în urmele de memorie, mai mult sau mai puțin substanțiale, neidentificabile în mod direct), *recuperare*, memoria este depozitul ficăruia, sursa primară a amintirii, a constituirii vieții interioare pe care se construiește personalitatea. Omul detine, așadar, în folosință proprie un patrimoniu de cunoștințe, de amintiri care, prin stimuli exteriori sau interiori, pot fi readuse în conștiință și trăite/refrăte, povestite în funcție de structura psihocognitivă și emotiv-empatică a ficăruia. Oricare ar fi tipul de memorie – activă, selectivă, contextuală, mijlocită, organizată logic și sistematic, implicită sau explicită, voluntară sau involuntară, rolul și scopul ei rămân aceiași: ordonarea prin sens și semnificație a evenimentelor, descoperirea destinului în mozaicul întâmplărilor vieții, a unei logici ontologice în ceea ce, la suprafața vieții, ca-n metafora *desemul din covor* a lui Henry James, apare ca ilocig, absurd, lipsit de sens.

În planul subiectivității, memoria este trăită ca amintire. Amintirea presupune o detasare nu doar de timpul amintirii, ci de sine însuși, o contemplare a propriei existențe *ca și când n-ar fi viața-mi, ca și când n-aș fi fost*, iar evenimentele ar fi repovestite de o *străină gură*... Cel care rememorează este, totodată, rezgizorul și actorul propriilor amintiri constituite în autoficțiune. Rememorăm, pentru a povesti ceea ce are un sens, ceea ce relevă un sens sau pentru a afla/descoperi un sens.

De aceea, poate, solicitat de Aniela Jaffé, C.G.Jung refuza rememorarea: „...nu mă simt în stare să mă plasez atât de mult în afara mea insumi, încât să-mi pot privi destinul într-un mod cu adevărat obiectiv. Aș comite greșeala autobiografică de a ticlui o iluzie despre cum ar fi trebuit să stea lucrurile sau de a scrie o apologie *pro vita sua*. La urma urmei, omul este un eveniment care nu se judecă singur, ci cade pradă mai degrabă judecății altora”. Amintirile, rememorările celui în ecuație cu ale celorlalți. *Viziune cu plus viziune din afară*.

Credibilitatea autorului trebuie să primeze, având în vedere imperativul sincerității față de sine ca punct de plecare al autenticității scriiturii. Viața indeterminată sufletește, ca succesiune ilocigă, aparent, de evenimente ale vieții, capătă determinare *reală* în cadrul creației, într-o succesiune logică, în mod esențial, care poate lua forma ficțiunii, nonficțiunii, autoficțiunii. Evenimentul trăit direct își revelează semnificațiile prin rememorarea care oferă un dublu punct de vedere – al copilului/tânărului și al maturului: „Când eram copil”, mărturisește C.G. Jung, „toate mi se întâmplau similar cu ceea ce

am văzut ulterior la indigenii din Africa: mai întâi acționau și habar nu aveau ce fac. Abia mai târziu se gândeau la ce au făcut”. Realitatea celui se însinuează. Adevărul intuit în adolescență are valoarea unei revelații aurale, anume că *el era realitatea a două persoane diferite*, nu în sensul unei schizofrenii, ci al descoperirii ipostazelor, fetelor celui în spectacolul propriei vieți.

În jurul acestei căutări, dublu orientată în exterior și în interior, se relevă semnificațiile ontologice ale metaforei din titlul opereii lui Marin Preda – *viața ca o pradă*.

Amintirile aduse la suprafața conștiinței prin mecanismele memoriei voluntare și explicite dezvăluie posibile definiții ale vieții din perspectiva titaniană sau contemplativă. În ipostaza imaginată a unui titan, viața este *prada* care trebuie vânată, eul în ipostază titaniană fiind un vânător, vânătorul propriei vieți. În ipostaza contemplativului, viața este un *dar*, de bucuria căruia îți poți umple viața, a cărei responsabilitate trebuie să-ți o asumi. Titanismul imaginii este pregnant în ideea că omul este vânătorul, el își vânează viața-pradă, refuzând imaginea întoarsă a vieții ca vânător, a celui ca vânat. Perspectiva s-ar schimba, tragismul s-ar evidenția în lupta înegală a omului cu destinul tragic care l-ar transforma într-o jucărie a sorții.

În modul în care se relevă semnificațiile, pare că Marin Preda s-ar raporta la această reflecție a lui Socrate: „Omul toată viața vânează ceva. Fiecare ceas, fiecare zi este vânatul lui, fiecare cunoștință, fiecare fărâmă de frumusețe și apoi, oamenii se vânează între ei. Viața nu-i decât o nesfârșită vânătoare, țiine minte acest lucru!”

Omul e, în complexa determinare cu lumea, cu viața, cu ceilalți, într-o permanentă partidă de vânătoare, neexcluzând adevărul dramatic din *homo homini lupus*. Mărturie ca aceasta: „...descoperim de mic că ura e spontană și irațională, e o atracție, te poate urmări cineva cu ura lui fără slăbire, până se stinge singură, așa cum a pornit, sau vine pământul și-i astupă gura lui infamă...” sau: „Nimeni nu scapă de violența altora, după cum nimeni nu scapă ocazia, cel puțin până la vârsta în care devenim morali, de a fi violenți cu alții. După această vârstă, violența e o slăbiciune. M-a impresionat totdeauna acest fenomen”, concentrează relația cu ceilalți în câteva „istorisiri ticăloase” care-și relevă sensul, atunci când rațiunea îl descoperă, sens care face parte din iraționalitatea vieții, sau aparține nesfârșitei inventivității a *tipului infect*.

Marin Preda adoptă perspectiva titaniană, fără a ignora posibilitatea răsturnării care să-l pună pe vânător în situația vânatului. El se simte ca un învingător în acest scenariu al destinului. Acest joc al posibilităților rămâne într-o virtualitate frisonantă pentru maturul Marin Preda care rememorează răscurile vieții: respingerea la examenul de la Câmpulung, despărțirea, simbolul, în gară, de tatăl său, incluse în simbolismul călătoriei inițiatice.

(va urma)

Nicoleta Milea

Simbolistica pământului, ca paradigmă a destinului uman, în proza lui Marin Preda

Literatura este o expresie a vieții și o consacrare a ei. În acest context, cuvântul dobândește calități nepieritoare, transfigurate în creație. Prin alchimia lui câștigă un relief aparte, chintesentă a unui dat unic pe care creatorul îl oferă viitorului. Elocvență în acest sens este proza lui Marin Preda, dominată de conștiința dublei existențe, într-un timp prezent dar și dincolo de el. Trecerea prin toate ale vieții cere această dedublare la un moment dat, ca o încredere deplină în capacitatea cuvântului de a reda și a crea realitatea cărților.

Pământul, ca paradigmă a destinului uman, din perspectiva literar-artistică, recomune un întreg din părți. Orientarea de profunzime este o variantă de soluție în reliefarea la maximum a elementelor ce reverberază dincolo de tema centrală.

În romanul lui Marin Preda, **Moromeții**, **pământul**, **lutul**, **humă**, **nămolul**, **praful**, **fărâna**, **publerea** sunt prezente cu sugestive fascicole de semnificații.

Pentru Ilie Moromete, pământul este văzut în afara oricărui gând de îmbogățire. Avea paisprezece pogoane de pământ, lotul Catrinei, primit ca văduvă de război și lotul cu care fusese și el împroprietărit. El vede totul în felul său propriu, cum vede și viața, și relațiile cu membrii familiei, cu prietenii și sătenii. În concepția lui Ilie Moromete pământul trebuie lucrat, pentru a-i da produsele necesare existenței și pentru a-și acoperi cheltuielile casei, nicidecum să facă speculă cu produsele obținute, pentru un câștig mai bun. Pentru Ilie Moromete, pământul înseamnă demnitate socială și umană, înseamnă a fi liber, independent.

Ca și pentru biblicul Iov, pământul simbolizează funcția maternă: **Tellus Mater**. Ea dă viața și o ia înapoi. Închinându-se pe pământ, Iov rostește: „Gol am ieșit din pântecul mamei și gol mă voi întoarce în pământ” (1, 21), asimilând glia-mumă cu sânul matern.

Sunt cunoscute câteva rituri din străvechiul cult al Pământului-Mumă care sunt direct legate de momente fundamentale din viața omului – nașterea, nunta, înmormântarea – și care marchează rituri ale unuia și aceluiași cult al pământului.

Ritul nașterii pe pământ este o ofrandă adusă zeitei telurice, așa se explică de ce, când îi vine ceasul nașterii, femeia-viitoare mamă-este culcată jos pe pământ „ca pământul, ca mamă a tuturor, să primească mai întâi pe noul născut.”

În Moromeții nu împlinirea acestui rit uneori nu este posibilă. Condiții vitrege sunt potrivnice și singurul doctor la foarte multe sate nu poate face față, ca în pagina de un tragism zguduitoar:

„Omul vru să bălbaie ceva, dar atunci curtea spitalului fu străbătută de un glas sfâșietor ca de cuțit. Privirile se întoarseră spre drum. Pe poarta spitalului se văzură intrând câțiva oameni care duceau o femeie pe o cerșă. O dăduseră jos dintr-o căruță și femeia țipase crunt. Ajunși în fața scării, oamenii lăsară cerga cu femeia pe iară și unul dintre ei se sterse pe frunte de sudoare și intră în coridor. După câteva clipe, doctorul ieși afară și întrebă scurt, din capul scării, spre oamenii care stăteau alături lângă bolnavă:

– Când a născut?

– Ieri dimineață, domnule doctor! Răspunse unul dintre țărani, luându-și pălăria de pe cap.

– Copilul trăiește?

– Trăiește, domnule doctor!

Medicul se apropie și privi câteva clipe în jos spre bolnavă. Femeia stătea cu ochii închiși și părea moartă; la soare, chipul ei arăta albastru, livid. Doctorul se aplecă și-i prinse încheietura mâinii între degete. Când îi prinse încheietura, îi și dădu drumul și se răsti la oamenii fără milă:

– Ați omorât-o! Ați adus-o în căruță și i-ați mâncat zilele!

Unul dintre cei trei oameni care aduseseră bolnava, la auzul acestor cuvinte tăioase, nu se putu nici el stăpâni:

– Am adus-o în căruță? N-oi fi vrând s-o aducem cu aeroplanul!

– Haide, lasă vorba! Porunci doctorul ca un militar. Băgați-o înăuntru.”

Un alt rit, pe care numai metafora-structură a mitului *Marei zeițe* telurice îl poate egala, este cel al mirelui care își

moartea, marchează cel de-al treilea rit al aceluiași cult al pământului. Când un om se chinuia să moară, pentru a i se ușura moartea, era pus direct pe pământ sau pe paie așezate jos pe pământ, când se întâmpla acasă.

Imprevizibilă și neîndurătoare, în fel și chip, moartea seceră odată cu izbucnirea războiului: „În sat începură să vină scrisori negre. În unele case se auzeau plânsete, dar cum poți să vești lacrimi cu o hârtie în mână, nici măcar o fotografie? Suferința rămânea astfel închisă ca să trăiască apoi mulți ani împreună cu cel rămas în viață, și mai mult se plânse la moartea lui Bogotghină, care se vindecase de piept dar se apucase iar de muncă și boala, revenind, nu-l mai iertase, decât de cei care auzea la un moment dat că sunt dați undeva departe, pe ger sau noroaie, morți sau dispăruți, sau prizonieri.(...)”

Moromete primi și el într-o zi

posedă mireasa/femeia pe pământ (dacă era vară, oriunde afară noaptea, dacă era iarnă, jos pe lutul ce căptușea odaia nupțială), pentru ca mirii să fie sănătoși ca pământul și căsătoria lor să fie trainică la fel ca pământul. Istoria cuplului Bircă-Polina este marcată de un asemenea moment, petrecut în liniștea și complicitatea pământului:

„Bircă apucă tărâncopul și începu să izbească în lutul galben și gras.(...)”

– Ai de gând să mai dai mult în tărâncopul acela? Întrebă ea zâmbind ciudat.

De ce să nu dau cu tărâncopul?

Și ea nu răspunse și deodată îl înțelese că de mult stă el aici singur cu ea... Aruncă tărâncopul. Polina se întoarse cu umărul și îl așteptă dintr-o parte, parcă la pândă, cu ochii deschiși; se lăsa greu, cu toată puterea trupului, și gemu când el o apucă și o înfășură în brațe; numai când o ridică pe sus închise ea ochii. El o duse chiar pe pământul din care avea să-și ridice casă și o iubi acolo pe răcoarea lui curată, păzit de lumina mare a zilei.”

Cel de-al treilea eveniment capital ,

devine un monolog, care-l transformă într-o monadă închisă în limitele subiectivității sale: „Dumitru lui Nae privea tăcut bucată de lut iar ceilalți stăteau împrăștiați la locurile lor.

– Ce e asta, Dine? Întrebă Dumitru lui Nae intrigat, cu un glas care de fapt nu se adresa lui Din Vasilescu, ci se întreba pe el însuși, încercând să înțeleagă.

Auzindu-l întrebând astfel, vreo cățiva se ridicară și se apropiară și ei.

– Moromete! Strigă deodată cineva.

– Moromete?! Se miră altul, surprins.

– Da, Moromete, descoperi în sfârșit Dumitru lui Nae cu glasul său mare, de astă dată uimit și copleșit de încântare. Moromete este.

Zicând aceasta, dădu din mână humă arsă și înnegrită s-o vadă și alții. Cocoșilă o luă ca un cunoscător, în timp ce cei mai mulți, neîndrăznind parcă să se atingă de ea, se uitau nedumeriți la forma aceea ciudată, neobișnuită, care semăna a om. Era capul unui om care se uita parcă în jos. Fața îi era puțin trasă. Nasul se prelungea din fruntea boltită în jos spre bărbie, drept și scurt, cu ceva din liniștea gânditoare a frunții. Era el, Moromete, așa de... așa de serios, și de... Da, el era, dar parcă era... Era așa cum îl cunoșteau ei, dar parcă era singur, fără familie, fără locan și Cocoșilă, fără Dumitru lui Nae și... fără parlament.

– Dă-mi-l mie, Dine, să-l pun colea pe poliță, zise locan și îl luă din mână lui Cocoșilă și îl puse deasupra ușii fierăriei.”

Peste timp, din Moromete a rămas doar capul lui de humă arsă (simbol al dispariției), făcut de Din Vasilescu. Și așa el este surprins, pentru eternitate, în propria-i stare, ca o trăire a obiectului contemplat.

Riturilor ce țin de cultul pământului le sunt adăugate și alte evenimente legate de viața omului: atingerea pământului cu fruntea, sărutarea pământului, frica de pământ, îi băgase pământ în gură, scuipă în pământ, martor la jurământ sau hotărârii, bătaia cu piciorul în pământ, etc.

Contactul cu pământul și toate formele lui acționează asupra conștiinței indivizilor ca un catharsis.

Reflecțiile autorului prin intermediul personajelor au fost prilejite de contemplarea fie a destinelor individuale, fie de modul de existență socială al fiecăruia: „Pământul îmi place așa cum e, negru și tăcut. Îmi place că ne duce în spinare pe toți și ne dă și un adăpost final...”; „Țăranii au fost marii bărbăți ai pământului. Astăzi ei nu mai seamănă cu cei de acum 30-40 de ani. Nici viața nu mai e aceeași și nici pământul”.

Împrumutând gândul unui personaj predestinat: „Într-o viață te obișnuiești cu toate și ajungi să crezi că nici raial de pe acest pământ nu-ți mai spune mare lucru”, autorul creează, estetic și moral, o imagine a unei realități ce se cere înțeleasă, premonitoriu, în esența ei mitică.

Dumitru Vasile Delceanu

Moromețiene

1

Bătrânul Moromete mai bea tutun la poartă
Și lacrima cu gândul i se înecă-n gât;
Stănoaga i se pare sub el o lotcă moartă
Izbită-n dușmănie de-un țărzure urât.

Un cal peste ulucă nechează tremurată
De se-nfioară prisma și freamătă salcâmul;
Se-aude moale cerul cum curge pe sub sat
Și-l năpădește iarba și greierii dărâmu-l.

Bătrânul Moromete mai face de-o țigare,
Căzut în el acolo, în poartă, ca-ntr-o boală.
I s-a-nucuit un șarpe în sân și-n buzunare
Și sângele e negru și aria e goală.

Cei trei s-au dus în lume, doar Niculae poate
Ș-o-ntoarce-n noaptea asta sau mâine la amiază...
Îl jungheie genunchii înțepenii sub coate
Și calu-și freacă fruntea de lună și nechează.

Bătrânul Moromete se ceartă-n gând cu-o stea,
O-njură și rânjește și-i face semn c-o taie.
Târziu de tot, în noapte, îl vede lângă ea
Încrâncenat și singur și trist pe Niculae.

2

Nicăieri salcâmi nu șoptesc
Mai frumos ca-n Teleorman la noi;
Au în ei ceva nepământesc
De poezi, de ingeri, de eroi.

Fiecare frunză-i un suspin,
Un descântec ori un dor rotund;
Mierlele-n salcâmi noștri vin
Și în umbra lacrimii se-ascund.

Cucii când se-mbolnăvesc de stea
În salcâmi își caută zăbavă,
Negura din șoaptă să le-o bea
Ca pe-un leac de dragoste bolnavă.

Nicăieri salcâmi nu-s acasă
Și bărbați ca-n Teleorman la noi;
Fruntea lor e poartă de mătasă
Între rugul secetei și ploii.

Și-ntr-o tofi, salcâmul lui Ilie
Moromete stă ca un soldat
Așteptând în zarea fumurie
Ordinul să fie avansat.

3

Salcâmul lui Ilie Moromete
Mai lăstărește încă dintr-o vână,
Visând frumos să se înalțe până
I s-o juca luceafărul în plete.

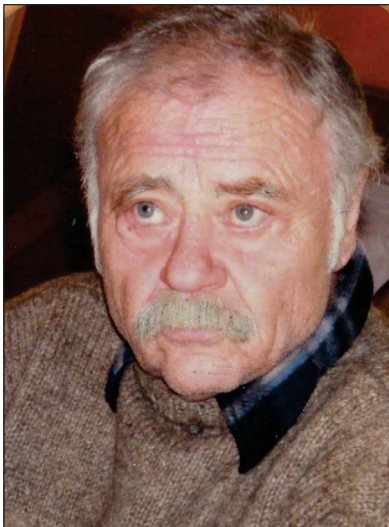
Ne-nfricoșat că vremea e păgână
Și lumea se scufundă pe-ndelete,
Salcâmul lui Ilie Moromete
Mai lăstărește încă dintr-o vână.

Pe sate umblă cerurile bete,
Vărsând venin în câte vreo fântână
Cu ochiul sec și ciutura bătrână
Pe care o pește ars de sete
Salcâmul lui Ilie Moromete.

4

Dinspre Pământuri crește un pui de vânt a ploaie
Și se zburlește satul sub arșiță și strigă
În patru zări și cerul se frânge și se-ndoaie
Și clocoțesc în vetre căldări cu mămăligă.

La marginea poienii așteaptă Cocoșilă
Să-și tragă Moromete jurnalul de la sân
Și când deschide gura îl băntuie o milă,
Că i se-arată galben și singur și bătrân.

Iocan, ca niciodată, e surd și nu mai știe
Ai cui sunt caii aștia ce dau buluc în poartă
Și i se surpă cerul în ochi și-n fierărie
Ca o potcoavă ruptă dintr-o copită moartă.

Tușește sec și râde în dodii Boțoghină
Sortindu-și gologanii pe leacuri și pe vraci,
Iar Țugurlan injură de mir și de lumină
Și trage foc pe turta plugurilor săraci.

O pulbere se scoală peste salcâmi și suie
Învârtoșând văzduhul de lapte și dogoare;
Țărani merg prin ploaie parc-ar călca pe cuie –
Statui întunecate și pururi umblătoare.

Se uită Moromete spre cer cu-ngrijorare
Și-o bucurie mută pe tâmplă îl apasă;
Pământ și cai și gânduri și câte le mai are
Pe toate le târăște cu suflul în casă.

Și, să viseze dulce ca-n anii lui dintâi,
Își trage lângă frunte salcâmul căpătâi.

VIAȚĂ

Prin degetele mamei, când frământă
Pogoară un balsam de miere sfântă
Și raiu-ntr-un respiră-n carnea ei
Miresme de răsuri și brebenei.

Din prag aruncă tata înspre lună
Un iad de gânduri veștede și tună
Izbind în cer cu pumnii amândoi
Să slobozească porțile la ploii.

Vorbindu-și pe tăcute, fiecare
Ghicește-n el pe celălalt ce-l doare
Și să-i apese crucea mai puțin
Se fac părtași aceluiași suspin.

Spoiește mama pâinea cu lumină
Din zorii proaspeți ce răzbat să vină
Și-o frânge tata pe genunchi în două,
Întinerind la gândul c-o să plouă.

CEASUL ȘI OPINCA

Mă uit la ceas, îl șterg de praf și-mi zic
Că prostul ăsta n-a-nvățat nimic
De când e el; și cât o fi să fie
– Un biet cântaragiu de veșnicie –
Nici n-o să-nvețe buchile, fiindcă
El n-are creier nici cât o opinca.

Nici bucurie n-are, nici dureri;
La el și azi și mâine ca și ieri
Sunt toate la un fel și altfel toate.
Mai mult nu vrea, nu știe și nu poate.

Fără să-i pese nici măcar o clipă
De cine tace ori de cine țipă,
Că unul pleacă, ori că altul vine,
Dacă e rău în lume sau e bine,
El, ceasul, fără inimă și minte
Ca prostu-i dă cu limbile-nainte.

Dar, orb și surd din naștere și rece,
Și el se-nchină vremii care trece.

ION

De când e lumea, tot la greu și greu,
Tărăndu-și câmpul ud în bătură,
Ion e mai albit ca Dumnezeu,
Când pe sub ploii se mistuie și-njură.

Pe umeri duce zările și încă
Mai duce-n mâini o aripă de lună;
Ion e rupt din lespede de stâncă
Și când atinge pragul, pragul sună.

Îi dă femeii cerul să-l aștearnă
Pe pat și lângă laviță să-l prindă.
În casa lui Ion miroase-a iarnă
Și-a dragoste și-a pâine aburindă.

Adie prin salcâmi o seară sfântă,
Cusută-n chingi de stele ca o carte.
Ion se întoarce-n el și parca-și cântă
Un cântec de demult și de departe.

ILIE

Înțepenise-n car pe la chindie
Când cobora spre sat din câmpul mare,
Cu biciu-n mână, cu un ochi în zare
Și celălalt pitiu sub pălărie.

Călcând semeț c-un fel de-nțelepciune
Se înfingeau în jug spre casă boii
Mănați de sete și de spicul ploii
Și pofta unui somn cu ceasuri bune.

Îl salutau copiii și bătrânii
Fără să vadă flencăindu-i capul,
Iar boii priginiseră proțapul
În jghebul plin cu lacrima fântâniei.

„Vecine, fir-ar ea de fudulie,
ce stai ca o cucuoaică-n car sub ploaie?”
Dar când i-atinsese ceafa, Niculae
Văzu că nu-i a bună cu Ilie.

GÂND ÎNTORS

Du-te vreme, duce-ne-am
Amândoi cu cărja-n mână
Unde nici un gând n-aveam -
Eu bătrân și tu bătrână!

Du-te, vreme, duce-ne-ar
Pe-amândoi furtuni neghioabe,
Eu pe sub pământ să ar,
Tu prin cer să semeni boabe!

Du-te vreme, duce-te-ai
Mută, șleampătă și oarbă,
Noaptea nopții ca pe-un ceai
De cucută să te soarbă!

Du-te vreme, duce-m-oi
Alb și eu pe drumul mare
Să ne plângă pe-amândoi
Un surcel de lumânare!

Dar îndură-te măcar
Înc-o clipă, nu te duce!
N-am parole de gropar,
Nici de popă, nici de cruce.

(Din antologia *Hotarul târziuului*,
în curs de apariție la Editura Tipoxlex)

Proză

Iulian Chivu

Dincolo de Stei

Pe Ieronim nu-l ispitise niciodată în tinerețea lui gândul să urce până la Steiul Vulturilor și nici nu auzise să se fi urcat cineva din satul lui până acolo. Stânca nici nu-i băga în seamă, ce dacă se nimerise să le amâne vara răsăritul soarelui mai mult de un ceas și iarna să-i adăpostescă de potopul viscolelor. Oamenii nu o băgau nici ei în seamă, trăiau acolo cum da Dumnezeu și nu erau nici mai fericiți, nici mai necăjiți din cauza ei. Până la urmă, cu ce ar putea ea să-i ajute? Un pietros uriaș, despicat de la vârf de când îl știau. Așa îl pomeniseră și îi bătrâni, ca un vultur înfioțat ciugulindu-și prada. Făcea sau nu făcea parte din viața lor, mai puțin conta, din decor însă, dacă ar fi lipsit cumva într-o dimineață, toți i-ar fi observat absența.

Ieronim, bolnav de câteva zile, n-avea ce face și se uita pe fereastră la steiul ăsta de când se lumina până se insera, dacă nu cumva stânca se ascundea în păclă. Era ținut la pat de o durere necruțătoare de șale și sta cu ochii pe stei ore în șir. Uneori i se părea că tremură, că urcă și coboară ca pieptul unui prunc când doarme. Avea febră și percepea totul anapoda. Acum i se părea că steiul e bolbat ca un ficat, unde îl durea pe el mai mult, în partea dreaptă.

Halucinații! Se întorcea greu spre măsuta de lângă pat, apuca de mânășă cana cu ceai și sorbea cu greață, însă știa că trebuie să se înzdrăvenescă. Credea în ceaiul lui de brânca ursului. Unii spuneau că nu-l ajută prea mult, dar pe el îl scosese din cazne de fiecare dată. Și acum vedea el bine că începe să-și revină. Apoi i se urăse stând la pat și ar fi vrut să iasă prin curte, la treabă. Într-o zi-două... Încă îi venea amețală când se ridica în picioare. Parcă i se întucea vederea, parcă un val de ceață i se așeza pe ochi cum se așază toamna norii pe Steiul Vulturilor. Se clătina pe picioare și căuta din nou patul. Mai încerca o dată, și încă o dată. Reușea să iasă până în prag. Toate erau la locul lor, numai cănele, legat la cușca lui, îl vedea și sărea în două picioare bucurându-se. Îl privea și poate simțea că e bolnav. De aceea scheua mișcându-și labele din față ca într-un gest omenesc. Ieronim căuta să vadă dacă are ciobul plin cu apă și îl liniștea, asigurându-l cumva ca se face bine curând:

– Stai cuminte, Murgilă, mai ai răbdare!

Îl botezase așa fiindcă avea culoarea părului precum e inserarea de toamnă când coboară de pe Stei amenințătoare, bolovănoasă. Se întoarse din nou în pat, își puse mâna stângă sub cap și își chirsi picioarele cu gândul că așa își mai linișțete durerile care îl săgetau în șira spinării. Închidea ochii și simțea că amețește până și așa, culcat. Vederea i se împăienjenea din nou și un gând straniu îi veni în minte: nu cumva viața o avea un înțeles pentru omul sănătos și altul pentru un bolnav? Nu se gândise la asta niciodată până atunci. Și la ce i-ar mai trebui o definiție a vieții tocmii acum, la bătrânețe? Socoti că trebuie totuși să fie diferență între viața înțeleasă de un tânăr și cea înțeleasă de el acum. Oricum, un tânăr nu are de unde să știe, dacă nu a fost vreodată așa de bolnav cât să fi văzut deslușit cum se înfruntă în trupul lui umorile morții cu cele ale vieții, și simtă în nări miros de sânge și să-și audă inima

gâfându-i în piept oboșită, neputincioasă. Apoi gândurile, spaimetele, delirul...

– Nu, nu! Chestia asta cu Steiul Vulturilor ori e o treabă serioasă, ori e o curiozitate bolnavă și ea. Ba nu! Am pur și simplu nevoie să știu ce e dincolo de Stei, cum se vede lumea de sus, că doar nu o fi acolo marginea pământului.

Ar vrea să poată dormi o noapte acolo ca să vadă cum răsare soarele înainte să-l vadă tot satul, să se bucurе și mai apoi să se fâlească cu asta. Ieronim nu se mai socotea de mult un sătean oarecare. Citise tot ce-i căzuse în mână din copilărie până acum, la bătrânețe. Încă și acum își mai cumpără câte o carte când coboară la oraș. Știe un librar care aduce cărți bune. Îi merge bine, că turștii toată ziua îi vântură rafturile și cumpără cărți scumpe. Când se nimereste pe acolo, trage cu ochiul la ei și-i vede ce cumpără, aude ce discută despre cărțile căutate, iar uneori se ia după ei; cumpără și el și citește acasă cu interes până și atunci când pricepe mai greu vreo „carte filosofică”.

Odată văzuse un turist entuziasmat de o carte despre religiile hindușilor și, fiindcă mai rămăsese una, a cumpărat-o el. Și acum se mai întoarce la ea și o citește semețindu-se să rețină nume de acolo: *karma, brahma, dharmă, vayu, kala, purușha* și câte și mai câte. Pe unele le confundă între ele, pe altele le uită ce înseamnă și iar se duce la cartea aia să se lămurească.

– Indienii musai să fie oameni înțelepți, aprecia el. Niciunul nu moare până nu devine *brahman*, până nu renunță la cele lumești. Pentru asta se retrage în pădure, în comunitatea bătrânilor. Asta e cum aș urca la Stei să vad lumea misterioasă de dincolo, adică unde ceilalți nu au nicio curiozitate și nici eu nu am urcat până acum. Pentru asta însă trebuie să fiu pregătit sufletește și, mai ales, să scap de frisoanele astea păcatoase.

Pregătirile sufletești începură cu adevărat de când se simțea mai bine. Mai tot timpul își imagina lumea de dincolo de Stei ba ca un rai între cer și pământ și ca o promisiune tainică, ba ca un pustiu și ca o deziluzie amară. Nu spuse nimănui nimic despre gândurile lui și se pregătea în taină pentru marea călătorie. Când o să plece, are nevoie să fie cerul senin și asta trebuie să fie într-o zi de început; adică luni. Și când luna este în creștere. O săptămână de post, haine curate, un toiaș ca al lui Moise și Murgilă în urma lui.

– Dar ce gânduți cănele acolo? Dacă dincolo de vârf o fi chiar raiul, nu spurcă dincolo? Că Murgilă nu e totuna cu lira lui Orfeu despre care citise într-o carte de mituri... Ba nu! Îl ia cu el, fiindcă într-o altă carte citise despre Miorița, animalul *psihopomp*. Îi plăcuse cuvântul ăsta. Știa bine ce înseamnă. Cănele era și el un animal *psihopomp*.

Nu spunea nimic nici celor din casă despre călătoria lui. Ce-i interesa pe ei că urcă el pe munte? Ar putea să-l tachineze în ignoranța lor, ar putea fi ironici. O să le spună că se duce să se spovedească la un schivnic și nimeni n-o să-l întrebe mai multe. Asta e o taină și trebuie să rămână o taină, socotea Ieronim, iar ca să nu fie o

minciună, se hotărî să o facă de-adevăratelea.

– Și cu Steiul cum rămâne? Dacă se întâmplă ceva rău? Trebuie să știe ai lui pe unde să-l caute, gândi el prevăzător. Poate ar trebui să strige când ajunge în vârf *Evrika*, precum Arhimede, ca să-l audă și să fie liniștit. Or e destul de departe și s-ar putea să nu fie auzit.

– În fine, o să-mi fac cruce și, cu Dumnezeu înainte! O să iau binecuvântare de la călugări și urc! Doar lor o să le spun ce cred eu și de ce urc pe stâncă.

După ce se asigură că toate sunt așa cum trebuie și mai ales că e destul de înzdrăviret, plecă încă din zori. Îl luă și pe Murgilă care pentru prima dată în viața lui ieșea acum din curte și se arăta buimac, însă își urmă stăpânul docil. Apucară pe o cărare pe care mergeau de obicei turiștii spre mânăstire. Mergea încet, cu cănele după el și lua aminte la văgăunile săpate de pârăul care venea vijelios din munte. Privea uimit la straturile de piatră, la brazii crescuți în buza prăpastiei, înțepenii adânc cu rădăcinile printre pietre și gânda la eternitate, la efemeritate, la bătrânețe... Niți la mânăstire nu urcase vreodată, deși o știa acolo doar din auzite. Cănele se oprea din când în când și scheuna parcă ar fi vrut să se întoarcă acasă. Ieronim se opri și încercă să-l alunge înapoi, însă ce-or zice ai lui când l-or vedea singur la poartă? Așa că îl îmbrăbiță și îl ademini să-l urmeze. Cănele, băgat în seamă, da din coadă bucuros și mergea după el mai departe.

După ce pădurea se termină, ieșiră într-un lămuș larg de unde văzu surla bisericii chiar pe direcția Steiului și o luă într-acolo. Mânăstirea era undeva într-o vale îngustă, însă de acolo drumul urca din nou spre Stei și Ieronim înțeles dezamăgit că nu era primul care urcă într-acolo. Poposi ceva mai mult de un ceas cât să-și tragă sufletul și să se spovedească unui preot bătrân care îl privi bănuitor, însă îl încurajă și el și-i dete binecuvântarea așteptată.

– Cine știe? Poate i-am stârnit interesul și precuciosului, își răspunse Ieronim. N-are decât să urce și el! Lui îi e mai aproape. De ce nu o fi făcut-o până acum chiar că nu pricepe. Și urmă drumul care însă de la o vreme cobora spre o altă mânăstire mai de jos, iar el trebui să-și croiască de aici de unul singur calea. Se uită în sus și măsură din ochi stânca: ar mai fi vreo două ceasuri de urcat până în vârf... Mai putea să urce, trebuia să o facă, doar de asta plecase, doar la asta îi era gândul de atâta vreme. Și îl mai imbia din când în când și pe Murgilă:

– Hai, măi Murgilă, hai! Hai, că nu mai e mult. Numai că de aci drumul urca pieptiș și trebuia să se țină de rădăcini, de lăstari, de crengi, că trebuie să găsească mai apoi și vreo cărare până sus după ce stânca rămâne goală. O s-o cerceteze pe toate părțile și tot trebuie să ajungă acolo. Nu așa a hotărât? Cănele, fără să priceapă unde se duc, îl urma supus, sărea din piatră în piatră, de parcă aștepta să ajungă curând la capăt.

– O să-l las unde nu poate să mai urce și o să mă aștepte. Dacă nu, să se ducă acasă!

Se uita cercetător spre înălțime și își croia drumul pe unde credea că e și mai

ușor, dar și mai aproape. Se încăpățâna să meargă până la cap. Se mai oprea ca să-și adune puterile și socotea cam cât ar mai fi până în vâf. Ar mai fi un ceas, însă stânca e tot mai anevoioasă și spre vârf trebuie să se țină doar de crăpături, de pietre. Dar ce contează? Nu mai e mult. Murgilă însă se oprise mai jos, că nu avea cum să mai urce și se uita parcă îngrijorat la el văzându-l așa de hotărât.

– Bine că ăsta nu știe ce e nebunia, se consolă Ieronim, că altfel așa m-ar socoti, fără ezitare. Dădu de nou crăpătură în stâncă. Asta urca aproape vertical și el se proptea în picioare de pereții ei apoi mai înainta puțin. În jos nu se mai uita. Îi era teamă să nu-i vină vreo amețală și ăla a fost. Mai urcă așa cam de câteva ori înălțimea unui om și văzu că mai la dreapta era o coamă care urca până în vârf și care nu se vedea nicicum din direcția de unde venea el. Apucă într-acolo parcă incurajat de lătratul tot mai îndepărtat al lui Murgilă.

Nădușeala îi curgea pe frunte și se ștergea din când în când cu mâneca, apoi mai urca puțin. Soarele ajunsese la amiază și se bucura că nu se vede niciun nor. Lumina cădea acum vertical. Venea de sus, trecea prin el și se scurgea în Stei. Mai era puțin. Poate vreo douăzeci de metri și ajungea chiar pe vârf. Își adună ultimele puteri și se bucura de pe acum că ajunge sus, că a biruit. Deja începuse să-și rezerve bucuria de a vedea în zare cât de curând miracolul bănuț al lumii și refuza încă să se uite dincolo de stâncă numai ca să o poată face dintr-o dată și din toată inima în câteva minute. Altesese despicătura cea mai înaltă a Steiului ca să fie cât mai sus și acum deja era în vârf. În vârful acela care nici măcar nu se zărea ca lumea de la el din fereastră. Își mai șterse o dată nădușeala și își adună, ca la apel, toate gândurile cu care plecase de acasă. Unele se destrămaseră singure, la altele renunțase el socotindu-le fantezii puerile. Privirile căutau acum lacome mult așteptatul prilej de uimire, de confirmare, de speranță. Își puse mâna streșină la frunte ca să vadă cât mai bine. Își roti privirile și căută să scruteze zarea în adâncime: vârfuri semețe, stânci vineții, stepă alpină, jnepeni mărunți și numai undeva, destul de departe, o puzderie de oi traversau o pajistie.

– Oho, câte suflete, în drumul lor spre Nirvana! Miorița, animalul *psihopomp*...

Respira adânc, asculta atent și abia îl mai auzea pe Murgilă scheunând mai devalde, lângă stâncă. Îl aștepta acolo docil, la poalele Steiului, fără să poată urca până în vârf să se bucurе și el.

– O, da! Și cănele este un animal *psihopomp*, își aminti el de Anubis, zeul cu cap de șalac. Murgilă, fiindcă m-a înșoțit credincios, va trebui să poarte și el un nume nou! De ce nu chiar Anubis!

Ieronim își privi mâinile și abia acum văzu că îi sângerau scrijelite în pietre de când se cățăraseră voinicește. Cămașa îi era sfâșiată pe piept de când îmbrățișase stâncile nerăbdător să ajungă aici. Și iață-l în vârf. Fiervea uluit, cu lăcomie, de jur împrejur. Se bucura că de pe Stei lumea i se arăta mult mai largă decât se vedea din curte de la el.

– E bine. E destul! Mai mult nu-i este îngăduit niciunui muritor, își zise el satisfăcut și porni să coboare în grabă fără să-și mai cruțe mâinile, genunchii și nici cămașa care arăta de parcă era trecut prin dărac. Se bucura din tot sufletul precum Magelan când se întorcea din insula cu mirodenii.

– De acum mă pot socoti în casta *brahmanilor*! Cei de jos îmi vor datora smerenie și cinstire imediat ce vor afla că de aici începe drumul spre Nirvana și că eu m-am învrednicit să văd asta.

Moromețiana / Marin Preda - 40

Marin Iancu

Marin Preda.
Personaje ignorate (XXVI)

Manda lui Turcitu - Întâia moarte a lui Micula Mircea. Renunțată prin tot felul de manifestări și, pe deasupra, mai punea și mâna când se nimerea. Fura de sub ochi, cu toate că măică-sa o deșela cu bătaia. „Fura orice, de la gheme de lână până la ace sau iglițe și odată o văzuse cineva furând un pui de pe drum și băgându-l sub șort.”

Gheorghe Mantaroșe - Întâia moarte a lui Micula Mircea; Moromeții, I-II; Marele singuratic. Străin de sat. „Și asta străin de sat, moldovean de prin Huși, gonit de secetă și intrat slugă la cineva, nu avea pe nimeni acolo la el în sat și se oprise aici, zicea el, definitiv.” Devenit cantariu la moară, se aliază cu Isosică, Plotoagă și Zdronean în intenția de înlăturare a lui Adam Fântână. Membru în biroul organizației. Este scos „fără menajamente de la moară și numit, în loc de referent la șfat cum i se promisese, șef de tarla și, ca să nu fie scos și de acolo, trebui să tacă și să se arate mulțumit”. Este găsit vinovat de moartea ginereului lui Trafulică, căruia i-a răcolit casa să-i găsească recolta ascunsă. Portret moral făcut prin raportare la un ansamblu de relații și împrejurări de viață, ținta autorului părand să fie lumea josisnicilor spre care personajul se îndreaptă sfidător. Stăpânindu-și ambiția mărunte, acoperindu-și nulitatea sufletească printr-o atitudine înepățată și de intimidare, gravi și vanitose, asemenea eroi încep să se impună dreptat pe scena politică a satului, aflând după cel de-al doilea război în plin proces de transformare. „Obscuri până acum, ei devin tregat personalități centrale ale comunei Siliștea-Gumești. Pentru sat ei sunt Isosică, Ouăbej, Mantaroșe, Zdronean, Bifă etc., iar oamenii nu îi cunosc după nume ci după poreclă. Aceasta înseamnă că ei nu au neam adică antecedente, poziție și prestigiu social, fiind prezenți în conștiința satului doar ca indivizi periferici, cu ciudățeniile lor (de unde și porecele respective). Pondere lor în viața politică a satului duce la anihilarea ierarhiei tradiționale dominată de două-trei neamuri, și înlocuirea ei cu o alta, mult mai dinamică. Faptul că prestigiul noilor conducători nu este garantat decât de însăși activitatea lor socială și politică explică urcările și căderile lor, ciocnirile dintre diversele grupuri.” (Mihai Coman)

Marceline - Martin Bormann. Misterioasă pariziancă, membră a grupului de prieteni ai lui Jean Paulescu. Femeie cerebrală, văzută ca o Penelopă modernă, conștientă de ce va pierde dacă nu îl așteaptă pe ziarist. Prezența ei determină în cele din urmă ca atmosfera boemă în care se încadraseră să fie amenințată de norii negri ai destrămării.

Nicolae Mareș - Delirul. Prieten cu generalul Ion Antonescu, dar și cu anumite simpatii față de legionari, Mareș deține portofoliul Agriculturii și Domeniului. Împreună cu generalul Zizi Cantacuzino-Grănicerul, Nicolae Mareș intermediază întâlnirea generalului cu Codreanu, șeful Gărzii de Fier, în condițiile în care, la sfârșitul anului 1934, Ion Antonescu își înaintase demisia din funcția de șef al Marelii Stat Major. În sursele oficiale se afirmă că evenimentul avutese loc în iarna anului 1936, în vila generalului. Este prezent și la primirea la Președinție a delegației legionarilor, când generalul Antonescu le dezvăluie că Mareș „e cunoscut pentru sentimentele lui legionare și naționaliste”. Personaj ambiguu și oportunist, Nicolae Mareș s-

a aflat în fruntea manifestațiilor din 22 ianuarie 1941.

Alde ăla al Mariei lui Tânase - Moromeții, II. „Are un radio mic, cu căști...”, la care ascultă „în fiecare seară”, dornic de a cunoaște ce este nou în lume. Este cel pentru care Vasile al lui Tăbârgel își pedepsește nevasta pentru adulter. Un om mai degrabă din categoria lui Cărstache al lui Dumitrache, de care se apropie prin mod de a trăi, retrași într-o lume a lor. Personajul dobândește un anumit tip de curiozitate prin care reușește adeseori să se smulgă din ritmurile tumultuoase ale vieții.

Nae Marinescu - Moromeții, II. Țăran din Cotigoeaia. În timpul treraterului, intră în conflict cu Bilă, care îi dă în cap cu goga, stărnind printre țărani un val imens de proteste, stinse până la urmă doar prin intervenția miliției. Însoțit de neamurile lui, Marinescu merge spre casele lui Bilă și Plotoagă să le dea foc: „...îi spărseseră lui Bilă geamurile și ușiile și după ce îi dăduseră foc o luară la goană spre casa lui Plotoagă”. Personajul este un răzvrătit, din categoria lui Țugurlan și a altor țărani, precum cei din grupul celor care se opun lui alde Gae, amenințându-l pe acesta „că dacă-l prinde [...] că-i intră în curte și i se urcă pe scara podului îi dă una și îl lasă lat”. Impresionat însă de puterea tot mai mare pe care o deține Gae în comună („asta a imehunit, nu e zi și să nu-i trimeată câte doi-trei cu milițianul la judecată”), Nae Marinescu renunță să-i mai aplice zelosului activist corecția promisă.

Generalul Gabriel Marinescu - Delirul. General și om politic român, fost prefect al Poliției Capitalei (1930-1937), subsecretar de stat la Ministerul de Interne (1937), ministru de Interne (1939) și ministru al Ordinii Publice (1939). La solicitarea regelui Carol al II-lea, generalul Gabriel Marinescu a întocmit un plan de suprimare a lui Codreanu și a unui număr de vreo 30 de gardiști principali, plan aprobat de prim-ministrul Tătăreanu. Este arestat de o Comisie specială de Anchetă Criminală, înființată de Antonescu la două săptămâni după ce a luat puterea, „care să cerceteze și să pună sub acuzare pe toți cei care săvârșesc crime împotriva legionarilor”. În seara asasinării lui Armand Călinescu (21 septembrie 1939, la Podul Elefterie din București), s-a constituit un nou guvern sub președinția generalului Argeșeanu, având pe generalul Gabriel Marinescu ministru de Interne. Acest guvern a ordonat împușcarea tuturor legionarilor. S-a început prin găsirea celor din lagăre și închisori. În septembrie 1940, după proclamarea statului național-legionar, este arestat și închis la Închisoarea Militară Jilava, singur în celula nr. 4. În noaptea de 26/27 noiembrie 1940, orele 01.00 a fost asasinat de către o echipă a morții legionare pentru uciderea lui Corneliu Codreanu. „La Jilava se găseau șizeci și cinci de deținuți, care trebuiau judecați. Nu toți erau, poate, vinovați... Nu toți, poate, aveau aceeași vină. Toți au fost împușcați mișelește, orbește, din sete de răzbunare [...] După ce au terminat cu cei din Jilava, au masacrat alți deținuți la poliție. La victime s-au găsit despicături în cap, semn că fuseseră folosite, pe lângă pistoale, și topoarele. Mi s-a relatat că victimele și-au pus păturile în cap, să nu vadă... Numai Urdăreanu și Gabriel Marinescu au stat drept și au primit gloanțele injurându-i. Acestora nu le păsa: știau de mult, încă de pe vremea

când executaseră ordinele lui Carol al II-lea, ce soartă îi așteaptă...” Personalitatea personajelor se dezvăluie în lumini din cele mai diferite pe fondul acestei crize politice, cum e cazul generalului Gabriel Marinescu, eliberate de orice ipocrizie sau ispită de autoînșelare.

Marioara - Lacrimi de primăvară. O fată frumoasă: „Arăta veselă, clipea din gene... Ochiul ei părea că aruncă săgeți luminoase, de bucurie tinerească, plină de nepăsare dar avea ceva ciudat această bucurie a ei...” Tainic îndrăgostită de Ion („Adormi cu gândul la Ion”), se supune unui joc provocator, în nota unei gravități în măsură să deconspire parte din veritabila sa natură interioară: „Se simțea intristată și părăsită și i se făcu atât milă de ea însăși că își ascunde fața în câpătai și începu să plângă și mai tare.” Dezorientată și îndurerată, eroina își plânge, așadar, durerea de a nu fi reușit să devină soția lui Ion ca pe un dezechilibru în planul destinului și al fatalității: „Abia acum înțelegea Marioara că de fapt ea suferise tot timpul iubindu-l pe Ion, dar nu prea își dăduse seama că suferă, așteptase mereu un semn din partea lui și se bucurase ca o nepricepută crezând că acest semn va veni.” Acasă la Ion, fata „părea stăpânită de o aprinsă și ciudată veselie. Privirea îi strălucea, în glas avea ceva pătămas, iar acest ceva pătămas se adresa lui Ion cu nepăsare și batjocură.” Ajunsă în preajma lui Ion, fata este cuprinsă deodată de o complexă stare emoțională, potolită într-un fel doar la vederea soției lui Ion. Marioara se înscrie în categoria tipului de personaje tinere, în special protagoniști care trăiesc cu mare intensitate peregrinajul acestei vârste în sens psihologic.

Ion Marmoroșblanc - Moromeții, I; Marele singuratic. Din aceeași categorie a personajelor fără evoluție, plasate pe fondul tabloului acestui sat populat de personaje din toate categoriile (Cocoșilă, Dumitru lui Nae, Iocan, Ion al lui Măia, Guica, Scămosu, Din Vasileșcu și Grigore Armeanca). Fost ceferist, concediat pe vremea directorului Vidrighin, participant la întâlnirile din poiana fierăriei lui Iocan, Ion Marmoroșblanc este cel „care se luptă când cu directorul, general al C.F.R.-ului, când cu banca”. „Între timp venise și Marmoroșblanc de peste drum, cu șapca lui jerpelită de ceferist...” Prezentat pe Calea Victoriei în compania lui Din Vasileșcu, Marmoroșblanc „călca agale, cu o expresie de buimăceală pe chip [...] ca și când i-ar fi lipsit ceva esențial, care se vedea la fiecare pas, iar Marmoroșblanc se mira că nimeni nu-l bagă de seamă. Să fi avut douăzeci de ani șapca lui, aceeași ca pe vremea când venea cu ea la adunările din poiana fierăriei lui Iocan...” Comportament tipic de țăran la oraș, acesta „...intră în fostul palat regal ca într-o cârciumă, cu căciula în cap”. Marmoroșblanc este cel prin intermediul căruia lumea din poiana lui Iocan ajunge să îl condamne pe Moromete însuși. Numele personajului vine de la denumirea Băncii Marmoroș Blank, una dintre cele mai vechi bănci din România, fondată în 1848 de Iacob Marmoroș și asociată cu bancherul Loebel, iar mai târziu, în 1864, cu Mauriciu Blank, al cărui fiu, Aristide Blank, a avut în perioada interbelică un rol decisiv în evoluția Băncii Marmoroș Blank, clădirea acesteia existând și astăzi pe Strada Doamnei, din București.

Gânduri de scriitor

Ștefan
Mitroi

Clara

Căuta un om căruia să-i spună că scrie poezii. M-a găsit din întâmplare pe mine. N-a trebuit să mă caute prea mult, eram colegi la Televiziunea Română.

Erau frumoase, la fel de frumoase ca ea, poeziile pe care le scria. M-a întrebant dacă știu o editură unde să le publice. Știam. Așa i-a apărut volumul de debut.

Peste vreo 15 ani, dacă nu cumva mai mulți, a venit cu o echipă a televiziunii în satul meu natal, unde a făcut un film despre casa în care m-am născut, despre ulițele pe care am umblat când eram copil, despre cimitirul în care îmi erau îngropați părinții.

Era spre sfârșitul lunii martie, și Doru Tuftuș cânta în grădina casei părintești un cântec pe versurile mele despre dorul de cei dragi și de ninsoare.

A început dintr-o dată să ningă. Din cerul de deasupra capetelor noastre, nu din versurile cântecului. Și ne-a venit tuturor să plângem. Ea chiar a plâns. Și am plâns un pic și eu, spunând amândoi, aproape în același timp: Să mai spună cineva că nu există Dumnezeu!

După aceea, ca o răsplată pentru emisiunile ce-i fuseseră premiate, a fost dată afară din televiziune! Doar din televiziune, din dragostea pentru televiziune, niciodată.

După ani și ani de umblat prin instanțe, i s-a făcut dreptate. Dar era prea târziu. Aflase de boala ce avea să-i grăbească sfârșitul. Și-a început o cumplită luptă cu suferința. Cu suferința și cu lipsurile. I-au lipsit încă de mică părinții, fiind nevoită să se crească singură. Apoi, nu de puține ori, i-a lipsit chiar pâinea de pe masă. Dar ea își potolea foamea cu poezie. Tot așa a încercat să-și potolească și suferința, de care nu vorbea aproape deloc. Credea în puterea vindecătoare a Luminii. A celui de sus, în primul rând, dar și a luminii din cuvinte. De Lumină s-a sprinjinit, de altfel, ori de câte ori simțea că nu mai poate și că urmează să cadă.

A putut mereu. Și a căzut o singură dată. În cer. S-a întâmplat duminica trecută. Tocmai când se despărțea ziua de noapte.

Să mai spună cineva că nu există Dumnezeu! **Clara Mărgineanu**, o fată singură și tristă, făcută din lumină, s-a întors, în ultima zi a Săptămânii Luminate, acasă!

Note de lectură

Eliza Roha

Icoanele de poezie ale lui Ștefan Mitroi

Scritorul Ștefan Mitroi ne dăruiește din zestrea harului său literar și a sufletului său bun, de om al pământurilor teleormăne, cărți care se citesc pe nerăsuflăte. Cărți minunate ce au darul să fure cu totul pe cititor, adică să-i fure gândurile, preocupările și să-l poarte în lumea creată de mintea și virtuozitatea sa literară. Prozator, poet, dramaturg, eseist și peste toate acestea gazetar, drept urmare, cunosător al vieții de pe toate palierele, într-un cuvânt, un veritabil om de cultură, autor a numeroase volume de literatură. Pe mine, personal, m-a învățat că o capodoperă se poate răsflăta pe sute de pagini, vezi *Dulce ca pelinul*, carte premiată de Academie, sau însumând puțin peste o sută, așa cum este sfășietorul roman despre condiția copiilor străzii *Să locuiești într-un lătrat de căne*.

Goarna lui Tuturuz, cel mai recent roman publicat la Editura RAO, București, 2019, confirmă considerentele mele, cartea având o dublă identitate. Una ar fi aceea a fantasticului cuprins într-o simbioză eseu-povestire admirabilă prin unicitate și inventivitate, prin sensibilitatea poetică cu care a fost scrisă, a doua identitate fiind filosofico-științifică, recunoscutibilă în fiecare pagină, astfel că în cele 232 de pagini întâlnim mărturii poetice ale științelor exacte sau de ordin moral-spiritual ce ne guvernează.

Goarna lui Tuturuz este o metaforă, precum metaforă este și preambularea caselor către București ca să-și găsească stăpâni ori urmele acestora. Ideea, năstrucnică din punctul de vedere al realității obiective, dar nu imposibil de realizat în planul subtil al energiilor nevăzute ce însoțesc orice obiect, lucru, orice este pipăibil, adică material, ne introduce în fantastic. Un cătu, cocoțat pe o măgură teleormăneană, în fapt cătunul din care a pornit însuși scriitorul pe calea afirmării către Capitală, purtând cu el zestrea spirituală a unui neam harnic, frumos și curat, pleacă la drum, un drum inițiat. Casele cu toate cele din interiorul lor, diversitatea formelor naturii, însăși măgura, care este „căpătâna” unui uriaș al pământului, sunt personificate, capătă însușiri omenești, mai mult decât atât, filozofează pe marginea întâmplărilor: „(...) Nu era deloc așa: lumina trecea, luând însă la ieșire cu ea întunericul pe care îl găsea înăuntru. Umbra era prețul acestei împovărări. Prin urmare, nimic mai simplu ca pământul să afle tot felul de secrete despre omul a cărui umbră se așternea peste el. Așa devenise uriașul un cititor de umbre foarte iscusit. (...)”

Casele, lucrurile conversează între ele, își manifestă temerile, dererile și înstrăirile, deapănă poveștile celor care s-au născut și au trăit odată cu ele, deși sunt creații ale iscusinței și hărniciei omenești. Iată cum gândește cocoșul de tablă, un personaj fabulos al fantasticiei povestiri: „(...) Cine sunt eu să fac pe nebunul? Cântecul unui biet cocoș de tablă de pe casa unui biet învățător! Și ce dacă a greșit timpul? Greșește, la urma urmelor, fața de toți. Împărați, regi, generali, scriitori, poduri de piatră, castele de cleștar, case de cărămidă și de pământ, bătrâni și copii, păsări cântătoare, cântece de păsări, cântece de sirenă, cântece de cocoș. Da, greșește

mereu Nu-i poate lua nimeni acest drept. Și este întodeaun iertat. Cum așa putea cu, cântecul unui cocoș de alamă, nimerit în toila iernii și al nopții în această pădure, să n-o fac? Te iert, dragă timpule, cum să nu te iert? Iar dacă am norocul să mă alătur convoiului până la apusul soarelui, o să coboare din nou noaptea peste lume la semnalul meu. Uite așa o să fac” (...)

Evident, se crează o osmoză nu numai din punct de vedere material, ci și spiritual între diferitele forme ale materialității. Spiritual?! Da, pentru că spiritul, conform recentelor descoperiri ale științei cuantice este o entitate energetică nevăzută dar prezentă în viața materială a oamenilor.

Și astfel, urmărind noi, cititorii, pe calea gândului, peripețiile prin care trec spiritele caselor părăsite din cătunul natal al oricăruiă către oraș, povestite cu har, cu ironie ghidușă, alături cu smerenie și duioșie, durere și, peste toate, cu o imensă dragoste pentru ceea ce a însemnat locul de baștină al scriitorului și oamenii săi.

Se crează o tainică și trainică legătură, o interferență din fire nevăzute, doar simțite de poezii adevărate, între energiile materiale ale ființelor vii – oamenii – și energiile materialității recreate de om, cât de cât elaborate, din materialități primare: pământ, paie, apă, pietriș, vegetale (lemn, paie, stuf, pietre, nisip etc.) și care îi însoțesc existența.

O formă idilică de exprimare înveșmătează profunzimi ale gândirii tradiționale, ale filozofiei unui neam: „(...) Nu poți să fii chiar din clipa în care te naști de aceeași vârstă cu părinții tăi. Viața ta este de mii de ori mai mică decât a lor. N-ar putea să-și astâmpere nimeni setea cu ea, dacă i-ar da prin gând s-o adune în căușul palmei și s-o soarbă. (...)”

Întâlnim elemente de politică economică și socială, de cunoaștere și stăpânire a naturii, Ștefan Mitroi dovedind astfel că este nu numai un poet inspirat, un povestitor cu har, ci și un experimentat gazetar și cronicar cu privire lucidă, înțeleaptă, asupra întâmplărilor vieții. Iată cum toate aceste date personale își dau mâna într-o creație literară. Ca fond, este vorba despre conviețuirea dintre om cu toate ale sale și mama natură, cu bunăvoința și capriciile ei, o conviețuire fundamentală, de deasupra a orice. Răzbat din amestecul povestirilor fragmente de istorie la care au fost părtași sătenii, evenimente ce le-au traversat existența. Cartea urmărește istoria cătunului de la înființare, adică de la prima casă ridicată de prima familie așezată acolo și până la abandonarea lui de către locuitorii, un fel de intrare în adormire, în același timp simbolizând apariția așezărilor țărănești din vremuri trecute. Vizitând casa părintească, autorul recunoaște însemnele copilăriei, ale trecerii sale pe acolo, descoperă uimit sublimul trecerii omenești prin casele acum părăsite: „(...) la te uită: lada cu care a venit mama în casa socriilor! Stă lipită de perete, între șifonier și fereastră! Florile pictate de un Pelencea necunoscut pe capacul ei nu s-au scuturat încă. Sunt la fel de proaspete ca la început. Doar că și-au pierdut mirosul. (...)”

Relația cu autoritățile administrative, morale și spirituale este prezentată, interpretată într-o formulare naiv-ironică. Iată cum gândesc relația cu biserica și

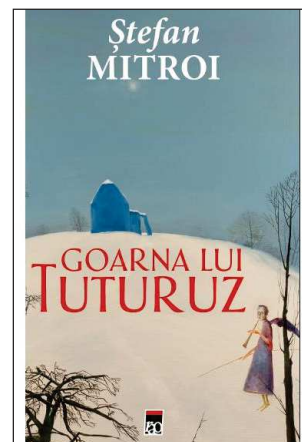
sfinții: „(...) Adică pruncii se iveau pe lume, de unde se iveau ei, cu un praf de sfințenie pe trup și scopul secret al vărării lor în cristelniță era să-i curețe de acesta, pentru ca, mai apoi, moșnegii de pe pereți să se spele pe mâini și pe față cu sfințenia rămasă în cazan. Prin urmare, ei luau sfințenie de la oameni, nu invers, și asta imediat după nașterea acestora, adică înainte de a apuca să se murdărescă de trailul în această lume! (...)” Sfinții icoanelor păraseau biserica de sârbătoarea numelui lor, vizitând pe toți cei care le purtau numele din cătun și de ziua tuturor sfinților, când se petrecea cu voioșie și bună-credință.

Episodul închinat lui Ion C. Brătianu este semnificativ. Pe de o parte, încrederea și respectul omului de rând față de cei din fruntea statului, pe de alta comportamentul onorant, exemplar al boierului și omului politic Ion C. Brătianu care, prins în vârtejul viscolului, este adăpostit în casele modeste ale sătenilor. Trecerea sa nu a rămas fără urmă. A vizitat cătunul, s-a interesat de toate cele și a donat o sumă de bani considerabilă ca, împreună cu efortul gospodărilor, să se ridice o școală pentru copii. Cu timpul, binele a tot prins aripi și s-au adăugat noi săli de clasă. Punct.

Cartea este și un omagiu adus trăitorului de la sat, generațiilor care au clădit cu viața lor mersul înainte al timpului omeneș, un splendid spectacol al existenței pe pământ, transpus într-o frumoasă, curată, cuvințioasă limbă română: „(...) Copilăria ta cântă, nu cocoșul, zice casa, care ne ține minte pe toți. Și care știe bine ce spune. / Merg mai departe. Nu mă opresc nicio clipă din mers, întrucât drumul pe care am pornit este lung și nu știu dacă voi ajunge, în timpul ce-l mai am de trăit, până la capătul lui / Doamne, ce casă mare, ce casă fără sfârșit au putut să ridice bunicii bunicilor mei! O să am oare vreme să trec, începând cu tinda, prin toate țările încăperi? Ce-o fi fost în mintea lor de și-au construit casa pe întinderea unui șir de vieți atât de lung! (...)”

Întâmplări din viața lor, triste ori hazlii, obiceiuri, tradiții, felul de a fi al fiecăruia, asemănări și deosebiri, modalități de comunicare, iubiri omenești, adevărate, traicne, de neznădărnici, cât și măreția tragismului poveștilor de dragoste fără de noroc, vechi de când lumea dar altfel spuse, sau iubiri fantastice, cum ar fi aceea dintre sfântul Moache și umbra unei păsări. O minunăție de povestiri se înșiră ca nestemate pe firul existențial, intrat în istorie, străbătute de fiorul dorului după cei duși, după timpul petrecut acolo. Și povestea devine legendă și legenda mit și mitul intră în rezonanță cu marile valori ale umanității.

Acceptând convenția, noi, cititorii, ne bucurăm de frumusețea acestei lumi, de gândurile ei curate, luminoase, de omnia și navitatei ei în lupta, da, lupta de a supraviețui. RUGĂCIUNEA măgurii din Capitoul 17, pe umerii căreia se ridicaseră casele și odată cu ele viața cătunului, acum părăsit, impresionează puternic. Împletește ruga fierbinte către Dumnezeu cu deznădejdea mută a întregii firi părăsite de stăpânul, prietenul, tovarășul său, omul, de spiritele ce i-au însuflețit existența. Sensibilitatea

poetică a scriitorului comunică direct cu Spiritul superior al naturii, oferindu-ne un poem-rugă de o uimitoare tandrețe: „(...) Nu știu ce-ar putea să urmeze după aceea. Poate că după aceea o să vrei să le chemi sufletul la Tine, pentru că Tu ești nu doar Dumnezeu oamenilor, ci și al păsărilor, al copacilor, al ierburii, al apelor și fântânilor, al mărcinilor și pălămidelor, al iasomei și pelinului, al caselor locuite sau părăsite, al câmpurilor și măgurilor de felul meu și al celor pe care tocmai s-au oprit ele acum, ca să asculte clopotele din București. Eu nu le aud, dar le aude biserica, iar ea îmi spune și mie, iar eu le spun, cu toate că n-ar trebui, mormintelor din vale. (...)”

Fiecare casă este amprentată de energia celor care locuiesc în ea, creându-se apoi o energie de sine stătătoare, a locului respectiv. Dragostea, iubirea spiritelor naturii poate lua forma metaforică a unui explozibil, înlocuitor al bombei nucleare, pentru a cuceri lumea „fără pierderi de vieți omenești!”, ca metaforă a bunătații și înțelegerii pe care o oferă natura în generozitatea ei: „(...) Ce păcat că-n noaptea aceea de pomină, oamenii n-au ieșit la porți să vadă cum umblă dintr-o parte în alta a satului salcâmiilor înfloriți. Și n-au fost numai ei. S-au amestecat atunci și niște meri din curtea bisericii. Preotul a băgat de seamă doar pe la începutul toamnei, când i-a văzut plini de gutui! (...)”

Legământul inițiat de scriitor și acceptat de cititor ne convinge că sublimul, acel sâmbure de lumină tremurătoare din sufletul fiecăruia, chiar dacă doar pălpăie, poate fi orunde și se poate aprinde pălălaie, totul e să ai puterea de a-l găsi, de a-i insufla forță din forța ta, și Ștefan Mitroi l-a găsit în satul natal, în viețile strămoșilor săi și l-a aprins rug de iubire și durere. Ca orice artist adevărat, simte ceea ce povestește, doar astfel convingându-ne de existența unei alte posibile realități, pe care, la rândul nostru, o simțim citindu-i cărțile. Avangardist al unei viziuni filozofice asupra vieții și morții în consonanță cu mersul înainte al omeniții și al științei, scriitorul Ștefan Mitroi explorează noi forme ale imaginării, ale fantasticului, recreând o lume venind din vechimea adevăratelor valori morale și spirituale ale umanității, spulberând cu eleganță capcanele trăirilor imprevizibile, pasionale, pătimăse, contorsionate ce au invadat secole de pagini. *Goarna lui Tuturuz* ne transmite un mesaj important, anunță o nouă eră, condiționată de *afi sau a nu fi* în acord cu Universul, de a trăi în lumina iubirii. Ca orice artist adevărat, scriitorul intră în rezonanță cu spiritele a tot ce ne inconjoară, deschide smerit și înțelept porțile literare ale mileniului trei, înveșmăntând pereții timpului cu icoane de poezie.

Cartea de poezie

Victoria Milescu

Un revoltat intercontinental

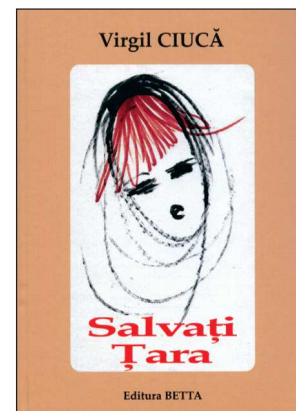
Și în cazul dlui Virgil Ciucă este valabilă observația conform căreia poți vedea mai bine un obiect sau o situație dacă le privești de la o anumită distanță. În cazul său, distanța este apreciabilă. Dânsul scrie despre România, aflându-se la New York, după cum indică datarea multor poezii din recenta carte *Salvați țara*, publicată la editura Betta, în 2019. Destinul i-a oferit experiențe diverse, unele dramatice, trecând prin vâltoarele vieții, ale timpurilor istorice, astfel că biografia sa este bogată și semnificativă. S-a născut la 15.01.1936, în comuna Ghercești, județul Dolj, într-o familie, catalogată de autoritățile vremii, de chiaburi, fapt care-i va îngreuna cursul firesc al dezvoltării personale, al carierei profesionale. Intrând în conflict cu oficialitățile de atunci, decide să emigreze în 1980, în SUA. Până la acea dată, a lucrat ca inginer la Termocentrala Craiova, Termocentrala Turcești, Întreprinderea de Rețele Electrice Craiova și la Fabrica de Mașini și Tractoare Craiova. În 1985, obține cetățenia americană, iar în SUA, a lucrat în domeniul transmisiilor de televiziune prin satelit și prin stații terestre la Group W Satellite Communication – Westinghouse – CBS, Viacom, Echostar și Univision din Connecticut, New York și New Jersey.

Deși departe de România, nu a uitat-o, iar dorul și nostalgia i-au inspirat poezii, multe vădind o preocupare înfrigurată pentru soarta prezentă a țării natale, intrate sub un alt regim politic după 1989. Venind periodic în țară, a publicat cărți cuprinzând o poezie sentimentală, autobiografică, dar și una angajată, având un discurs cu predilecție social-politic, evident uneori încă din titluri: *Blestem străbun* (2007), *Versete dumnezeiesc* (2008), *Pierdut în lume* (2010), *Chemarea la judecată* (2012), *Condannarea* (2013), *Execuția* (2014), *Aduceți Basarabia acasă* (ed. I, 2016, ed. II, 2018). Acestora li se adaugă o bogată activitate publicistică în reviste, prezența în

dicționare și antologii din țară și din străinătate. Cel mai recent titlu, *Salvați Țara*, este și cel mai rezonant, mergând pe linia cărților anterioare, ca tematică și patos al rostirii. Revenirea la intervale de timp, îi dă ocazia să observe mai bine schimbările apărute pe diverse planuri, diferențele, având de fiecare dată o privire atentă și un ochi critic. Iar ceea ce vede, uneori, îl îndurează și îl revoltă, fiindcă rădăcinile sale sunt aici, iar atașamentul față de pământul străbun i-a fost transmis din familie: bunicul a murit în Războiul de Întregire a neamului, iar tatăl și-a pierdut o mână în Al Doilea Război Mondial. Versurile lui Virgil Ciucă au marca unui patriotism real, vibrant, glasul său e al unei conștiințe lucide și tragice. Poeziile din noua carte, scrise între 2016-2019, atât la New York cât și la București, conform datării lor, au în prim-plan România, cu evenimentele sale, cu ce are ea particular, caracteristic privind geografia, istoria, etnologia, politica etc. Autorul privește melancolic peste Ocean, dar urmărește cu interes evenimentele din țară, care se succed rapid și nu de puține ori, bulversant. Poezia liminară „Salvați Țara”, scrisă la New York, pe 22 decembrie 2018, la ora „cinci când ziua-ncepe”, este în fapt un strigăt mobilizator adresat românilor de a-și apăra valorile milenare în fața unor pericole venite din afară dar și dinăuntru, de a-și găsi forța pentru reîntregirea țării, resuscitând ecoul unui alt îndemn „Aduceți Basarabia acasă”. Reîntregirea este o temă dragă autorului, urmărită consecvent, chemând la acțiune concretă: „Veniți zeci de batalioane/ Sub steagurile Nemuririi/ Veniți în multe milioane/ Să bată ceasul Re-ntregirii!” Versurile înflăcărate, cu parfum din alt veac, îndeamnă la trezire, la conștientizarea unui trecut glorios. Poetul face apel la istoria neamului, la martirii lui, invocându-le numele, faptele de arme. Venind spre timpuri recente, sunt reamintite contemporanilor jertfele de sânge ale românilor din Al Doilea Război Mondial: „La Cotul Donului martirii/ Au

împărțit groapa comună/ Acolo s-au luptat cu zbirii/ Ce ne-au ciuitit glia străbună/ În golul stepelor calmuce/ Ostași români au oseminte/ Acolo mulți nu au nici cruce/ N-au avut dreptul la morminte!”

Poeziile lui Virgil Ciucă au acea autenticitate a unui suflet sincer, ce se exprimă direct, în versuri simple, accesibile, la prima mână și la primul imbold al inimii. Dureroasa observație că prezentul, sub unele aspecte, nu e la înălțimea sacrificiilor înaintașilor, îi declanșează o puternică revoltă, apelând uneori la termeni duri, până la imprecizie. Simțul justiției exacerbate vituperază față de tot ce i se arată a fi injust, fals, detracat. Critică vehement slugărmicia, lașitatea, trădarea, clasa politică, fariseismul și ipocrizia unor reprezentanți ai clerului cu practici vetuste, dar și, lărgindu-și sfera de observație, globalismul, migrațiile, abuzurile asupra planetei: crime, bombe, otrăvirea mediului etc. Românilor plecați din țară le adresează îndemnul de a veni acasă. De săgețile sale nu scapă nici „gașca scriitoricească”, nici alte medii unde a pătruns corupția, concluzionând acid: suntem „un popor sinucigaș”. De la New York, clamează cu durere: „Trezește-te, popor român”. Chiar și atunci când se plimbă prin Forest Park, gândul se îndreaptă tot spre țara copilăriei, a tinereții, a iubirii, rememorând obiceiuri, ritualuri străvechi, scriind după modelul versului popular: „La izvorul din ponor/ Se strâng fetele ciopor/ Să bea apă ne-ncepută/ Ritual străvechi de nuntă”. În pofida exaltărilor și impetuozității revoluționare, autorul este un sentimental. Scrie și poezii de un lirism cald, asimilând tonul și topica folclorului românesc, mândruța (din țară ori de peste granițe – din Cernăuți, Cadrilater, de peste Nistru) fiind prototipul româncei sub haloul iubirii, al poeziei. Ca român, e captiv dorului nostru specific: „În exil când vântul bate/ Doru-ziul de cetate/ Când destinul te trădează/ Doru-ți e alint și rază”.

Misteriosul sentiment al dorului îi acutizează condiția de exilat. În țara tuturor posibilităților, poetul nu se poate abstrage dramei exilatului, descătușându-și sufletul în poezia reprezentativă „Ai învățat să mori puțin”: „Când ai plecat de-acasă, ai învățat să mori./ Să-nfrunți necunoscutul! Pierdut printre străini!/ De zile fără soare ai parte desori!/ Tăcut suporti restrîștea pe-oceanul cu rechini!/ Când rățacești prin lume, înveți să mori puțin/ Și singura-ți avere e-un sac cu amintiri/ Zadarnic vrei ca setea să-astâmperi cu pelin/ Că Țara ta-i izvorul nestinselor iubiri”. Constată însă cu dezamăgire că nici în Țara Mamă lucrurile nu merg bine, așa cum și-ar fi dorit, dar nu are la îndemână decât arma cuvântului. Virgil Ciucă este tipul de poet luptător pe baricadele cuvântului punându-și ideile în versuri, cu energie și curaj. În poezia sa tradiționalist-sentimentală, departe de trendul poeziei de azi, prioritar este transmiterea mesajului, cu orice preț, chiar al unor scăpări de ritm și rimă, deficiențe estetice, inadecvări stilistice. Cu riscul interpretării unor strofe drept lozinci versificate, autorul spune tot ce are pe suflet, și o spune din tot sufletul: Salvați țara! Salvați limba română, salvați națiunea română. La ora actuală, când întreaga planetă se află sub pandemia produsă de COVID-19, îndemnul său poate avea și un alt înțeles, unul cu o reverberație mai amplă, neașteptată și copleșitoare: Salvați planeta! Ea e patria noastră comună.

Festivalul-concurs de poezie Ion Horea ediția I, Târgu Mureș, 17 aprilie – 27 septembrie 2020

Festivalul-concurs „Ion Horea” își propune să comemoreze personalitatea poetului Ion Horea (1929-2019), autor a peste 30 de cărți de poezie, dintre care câteva excepționale, inclus în aproape toate dicționarele și istoriile literare apărute în România după anul 1960. De la debutul în volum, cu *Poezii*, 1956 (urmat de cărțile *Coloană în amiază*, *Umbra popilor*, *Calendar*, *Încă nu*, selecția retrospectivă *Versuri*, 1973, *Măslinul lui Platon*, *Bătaia cu aur*), până la *Un cântec de dragoste pentru Transilvania* (Editura Dacia, 1983, premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române), versurile lui Ion Horea au evoluat stilistic și expresiv, străbătând etapele seninătăților și viziunilor bucolice (remarcate, la începuturi, de G. Călinescu), pentru a ajunge la arpegiiile triste și „elegiile precare” din ultimele sale cărți: *Gravuri* (2013), *Rătăcirii* (2014), *Cât a trecut* (2015), *Vitraliu* (2016), *Până-ntr-o zi* (2017). Pentru volumul antologic *Bătaia cu aur* (Editura Ardealul, 2009), poetului i s-a decernat premiul Opera Omnia al Uniunii Scriitorilor din România în cadrul Festivalului Național „Tudor Arghezi” de la Târgu-Jiu (2010).

Festivalul-concurs este organizat de Filiala Târgu Mureș aUSR și de Uniunea Scriitorilor din România.

Condițiile restrictive impuse deocamdată de

pandemie îi obligă pe organizatori să identifice posibilitățile de desfășurare a acestei ediții de la distanță, în mediul on-line.

Data lansării concursului este 22 aprilie 2020. Data încheierii concursului – 27 septembrie 2020, când are loc ceremonia de comunicare a rezultatelor (în măsura în care acest lucru va fi posibil).

Condițiile de participare

Festivalul-concurs „Ion Horea” se adresează tinerilor poeți care nu sunt membri aiUSR, nu au debutat editorial și nu au depășit, la data începerii manifestării, vârsta de 35 de ani. Candidații vor trimite un grupaj de 7-12 poezii. Textele, culese cu Times New Roman 12, vor fi trimise sub formă de fișiere doc și PDF la adresa de mail: societateascrititorilorlortgm@gmail.com până la data de 17 august 2020, purtând mențiunea *Pentru Concursul de poezie Ion Horea*. De asemenea, candidații vor expedia și o *Fișă de concurs* care va cuprinde numele și prenumele (pseudonimul literar, dacă e cazul), adresa completă, coordonatele de contact (telefon, e-mail), studiile urmate (liceale, universitare, postuniversitare), profesia, colaborările la revistele literare, premiile literare obținute (fără a depăși însă 20 de rânduri de text).

Premiile

Concurenții vor putea obține următoarele premii:

1. Marele premiu al Festivalului-concurs „Ion Horea”, constând în publicarea volumului de debut la Editura Cartea Românească;

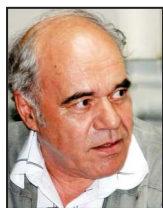
2. Premiile Filialei Târgu Mureș aUSR, constând în publicarea mai multor câștigători, într-un volum colectiv, la Editura Ardealul din Târgu Mureș.

Juriul concursului va reuni personalități reprezentative ale vieții literare românești contemporane, fiind constituit din criticii literari: Dan Cristea (director al revistei *Lucașafărul de dimineață*, București), Mircea Mihăieș (redactor-șef al revistei *Orizont*, Timișoara), Daniel Cristea Enache (redactor al revistei *România literară*), Vasile Spiridon (FilialaUSR Bacău), Victor Culeșean (redactor al revistei *Steaua*, Cluj-Napoca) și traducătoarea Irina Horea, fiica poetului, în calitate de președinte de onoare.

Parteneri media: Revista *România literară*, Editura Ardealul, Studioul TVR Târgu Mureș și Studioul Radio România Târgu Mureș.

Comitetul de organizare este alcătuit din scriitorii Eugeniu Nistor și Marius Pașcan.

Consemnări

Florentin Popescu

Farmecul insolit al unor proze scurte de factură aparte

Surprinzător de la o carte la alta, Dumitru Augustin Doman este astăzi unul dintre cei mai interesați și originali autori de proză scurtă, iar textele lui, concise până la esență, par a nu mai putea primi nici măcar o virgulă în plus după ce autorul lor a dat la o parte (sau, mă rog, a închis) calculatorul, punând punct după ultima frază sau propoziție.

După ce i-am citit două cărți anterioare celei de față (*Sămbătă, duminică și alte singurătăți*, 2016 și *Zbateri facile, strădanii futele*, 2017) mi-am zis că negreșit acest autor este un descendent al lui Caragiale, aidoma unor prozatori rui despre care se spune că se trag din *Mantaua* lui Gogol. Impresia, accentuată și pe lectura unor texte publicate îndecsebi în revista „Literă” de la Târgoviște, mi s-a schimbat radical după ce i-am parcurs recentul volum (*Moartea după moarte*, Editura Junimea, 2019), care este cu totul și cu totul altceva și care te obligă la o nouă grilă de înțelegere și de interpretare.

Considerându-le el însuși niște „notații voioase și total inexacte despre

doamna aceea” (cum a scris în autograful pe care ni l-a dat pe cartea trimisă mie), paginile de acum, care cu greu pot fi circumscrise unui gen literar (putând fi lesne considerate, în egală măsură, ese, jurnal, dar și – pe alocuri – chiar proze de beletristică în sensul cel mai exact al cuvântului), așa încât ne putem întreba dacă scriitorul nu cumva și-a conceput într-adins micul tom într-o astfel de manieră care să-l pună pe cititor, dr mai ales pe comentator într-o anume încurcătură.

Reflecții personale, citate „cu adaosuri” din tot felul de autori (de la Tolstoi și Cioran până la poeții din ultimele generații lirice de la noi), scurte momente trăite sau la care a fost martor ocular, amintiri mai vechi ori mai noi, notații culese, ca să zicem așa, din realitatea imediată, ori pur și simplu mici definiții legate de subiectul cărții, *Moartea*, se regăsesc aci, într-un melanj literar ingenios și care în loc să deranjeze ori să devină monoton și plictisitor, antrenează cititorul pas cu pas în lectură, făcându-l nu numai martor, ci și părtaş al gândurilor și ideilor aduse în discuție.

Cel mai apropiat model – în eventualitatea că trebuie neapărat să găsim unul! – pare a fi fost Emil Cioran, de la care, indiscutabil, nu o dată se abate, iar „abaterile” și ele inteligent gândite și plasate unde trebuie, îl trădează pe autorul de proze scurte ironico-satirice și umoristice din cărțile amintite mai la început și nu numai de acolo.

Nu știm și până la urmă nici nu mai contează dacă aceste mici inserții au fost elaborate ca un fel de mici popasuri, clipe de respiro între meditațiile și ideile „grave” ale cărții. „Ce-mi place și ce nu-mi place la moarte. Fără să reflectez prea mult – citim într-un loc –, instinctiv deci, nu-mi place că ea există. În rest, ea este o noțiune de discutat la un pahar, la o halbă...”, iar în altul, cu un surâs amar prozatorul este de părere că „Până la urmă n-are niciun fel de importanță faptul că murim cu toții. Enervant este însă că de această democrație a morții beneficiază abuziv tot felul de proști, de la cei de jos până la miliardarii cei mai de sus”, pentru ca la o altă pagină să descoperim o reflecție cu bătaie și mai

lungă: „Ploile nu sunt decât lacrimile de regret ale lui Dumnezeu pentru imperfecțiunea lumii creată de el. Numai când se uită peste România, lacrimile-i curg potop.” Și încă: „Cică, să-mi iubesc aproapele ca pe mine însumi. Slavă Domnului că n-am fost niciodată narcisic. Am scăpat deci de o iubire imposibilă”. Sau: „Desigur că tot intelectualul, dintre a avea și a fi, alege a fi, a fi umanist, generos, înțelegător. Dar, toate acestea, imediat după a avea, niciodată înainte.”

Dacă ar fi trăit în alte vremuri și-ntr-un alt loc probabil că acest autor ar fi făcut figura clovnului de pe la curtea vreunui rege, păstrat acolo atât pentru a înveseli cât și pentru a-și presăra spectacolul cu săgeți, ironii și aluzii nepermise și pedepsite aspru dacă și le-ar fi permis alții.

Trăind azi, la început de secol și de mileniu III, Dumitru Augustin Doman practică ironia, zelemeaua, interogația și falsă admirație față de moarte, void a ne spune că, până la urmă, înainte de a ne întâlni cu ea e bine să păstrăm calmul și cumpătul, să nu disperăm și, firește, să ne trăim destinul așa cum ne-a fost scris.

Insolită, cartea d-lui Dumitru Augustin Doman nu numai că ne dezvăluie o altă față a prozatorului pe care-l știam până acum, ci ne și prilejuiește o discretă introducere într-un anumit mod de a gândi, de a vorbi și a glosa în marginea unei „teme” serioase și grave de către un scriitor.

Indiscutabil, după acest volum va trebui să primim cu și mai multă atenție creația d-lui Dumitru Augustin Doman.

Marian Nazat

Copilărie în vremea pandemiei

Motto:
„Nu există decât o ratare:
aceea de a nu mai fi copil.”

Emil Cioran

E o superbă zi de primăvară pandemică. Liniștea orașului este înrătată de apăsătoare încât și ciripitul păsărilor pare înfricoșător. Temperaturile cresc de la o zi la alta, ca și numărul de cazuri de coronavirus pozitiv. S-a scurs timpul și nu mai știu a căta zi de izolare este, nici nu mai contează.

Mă duc pe proprie răspundere până la magazinul de lângă casă. Mă echepe corespunzător pentru această misiune. De aproape două luni, tu, copilul meu de doi anișori, mă vezi cu mască și cu mănuși. Aceasta este noua noastră normalitate și nu ni se pare nimic ciudat, culmea! Îmi pare rău, Tudor, că nu ești mai mare să îți pot explica pe îndelete ce se întâmplă și ce vremuri trăim. Îmi pare rău că ești prea mic ca să discerni, așa că ție informația ca atare și o înregistrezi în câșorul tău fără a putea să o analizezi. Îmi pare rău că tu și toți ceilalți copii ai lumii aveți copilăria frântă...

Revin acasă, mă dezcehipez de armură, încep să dezinfectez tot ce prind. Între timp, din cuptor iese un miros îmbietor de chec. Am uitat să îți spun că acum checul este desertul tău preferat și îmi ceri să îți fac mereu. Cam

asta este miresma copilăriei tale în acest moment, o combinație de chec, clor și spirt. Îmi pare rău că ai ajuns la doi ani să îmi arăți spre recipientul cu lichid albăstrui pentru că vrei și tu să îți pulverizez pe mânuțe, pentru că ai observat că procedez astfel ori de câte ori intru în casă. Știi... Nu, nu știi și mă tem că nici nu o să știi, dar îți zic eu acum: copilăria cea mai frumoasă e cea în care și mânuțele și hainele de pe tine sunt murdare de nisip, de praf și de pământ și lipicioase de la înghețată și alte bunătați. Tu și generația ta trăiești o copilărie mutilată, departe de libertatea de odinioară. A mea, de pildă...

Îmi doresc să fii independent de mic, să îți alegi singur drumul în viață și să prinzi aripi, să nu îți fie frică să zbori. Îmi doresc să știi să iei singur deciziile pe care le consideri potrivite pentru tine, chiar dacă mai apoi vei regreta, așa înveți. Spre exemplu, acum te întreb mereu ce ți-ai dori să facem sau unde ți-ai dori să mergem. Desigur, poate e mai mult un exercițiu de imaginație decât un plan concret, dar de cele mai multe ori îmi spui că vrei în parc, la leagăne. Îmi pare rău, nu putem. Te uieți nedumerit la mine și simt că ai vrea să mă întreb de ce. Tudor, cum să îți explic, poliția ni-no-ni-no, a închis parcul și nu avem voie să mergem. Nu te-a convins răspunsul și simt că începi să te revolți și îmi repeți că vrei la leagăne. Nu concep că nu avem voie în parc... Îți repet că vom merge

când vom avea voie, până atunci însă ne putem plimba puțin prin curtea interioară a blocului... Mă simt neputincioasă, asist legată de mâini în fața implementării noii stări de lucruri și mă gândesc cu inima frântă la copilăria pe care o vei avea în continuare...

Dacă aș fi știut că totul se va schimba atât de brusc, oare te-aș mai fi lăsat să fii copil așa cum știi și eu la rândul meu copilăria? Oare te-aș mai fi lăsat să stai cu orele murdar prin parc, cu țărână în păr și pietricele în pantofiorii tăi micuți, doar pentru că nu voiam să îți stric bucuria? Oare am mai fi cutreierat amândoi străzile de dimineață până seara, tu în cărucior, cumișel și curios, privind mașinile, păsările, oamenii, copacii și tot ce e în jur? Oare am mai fi mers nori peste tot, știind că va veni o zi în care așa ceva ar fi doar o fantezie? Da, cu atât mai mult! Neîndoiește!

Este foarte departe de noi acum tot ce ai știut tu că înseamnă viața ta. Timpul petrecut cu familia și cei dragi se rezumă la a-i vedea pe ecranul telefonului... Mai știți când ne întâlnim cu prietenii tăi și vă schimbați între voi mașinuțele? Ai o memorie incredibilă, îmi arăți exact care mașinuță este de la fiecare dintre ei. Te întreb dacă îți este dor de ei și izbucești cu glasul tău curat, „da, tale”.

Mă bucur că îți este dor. Mă bucur că nu te-ai adaptat complet la noua normalitate. Dar probabil o vei face. Până la urmă, a te adapta înseamnă a

supraviețui... Apropo, vom avea o discuție serioasă și va trebui să te conformezi, deși știu că preferi să faci exact cum îți dorești tu. Din 15 mai o să fii nevoit să porți mască. Da, da, cum auzi. Nu chiar mereu, nu chiar oriunde, doar în locuri închise.

Zilele trecute ai scos niște poze din dulap și ne-am uitat împreună la ele. Printre ele, niște poze cu mine copil, la grădiniță. Mă gândesc cum vor arăta oare primele tale poze de la grădiniță?... O ceată de copilași, cu mască la gură și la nas, așezați la doi metri distanță unul de celălalt... Pare o glumă proastă...

Vine seara. Ușor-ușor, soarele apune. Este un scăpătat orbitor, cerul parcă arde. Stăm amândoi pe terasă, tu dai ture scurte cu bicicleta, iar eu nu pot să îmi dezlipesc ochii de pe cer. Stăm ca într-o cușcă, mă enervează teribil că nu am libertatea de a privi apusul de oriunde altundeva, iar tu că nu poți să te plimbi cu bicicleta pe aleile largi din parc, cu prietenii tăi. Soarele a căzut sub acoperișurile caselor din cartier, intrăm în apartament, amândoi cu supărări diferite. Adormi liniștit, cu mașinuțele tale dragi strânse la piept, iar eu respir ușurată că s-a mai terminat o zi de *arest la domiciliu*.

Când erai bebeluș, îți puneam mereu în surdina muzica lui Mozart, noaptea, te calma și dormea liniștit. Acum dormi pe fundalul sonor al sirenelor de la mașinile de poliție și de la ambulanțe. Nu le auzi? Nu îți perturbă somnul? Pe mine abia dacă mă lasă să dorm...

Mă gândesc cum va arată copilăria ta, mă gândesc că ți-a fost amputată și acum va schiopa, în loc să zburde liberă, mă gândesc că, la ieșirile în parc, în loc să mă întrebă dacă ți-am luat mingea, mă vei întreba dacă am luat masca și dezinfectantul. Mă gândesc cu groază că îți vei fi ratat copilăria printră virusuri și pandemii și nu vei avea în ce să te refugiezi la maturitate...

Cartea de poezie

Nicolae Dina

Universul tainic al poeziei

Meditație și contemplație, sentiment și trăire, bucurie și tristețe, pasiune creatoare și deznădejde, iată temele și motivele poetice care fac din Nicolae Vălăreanu Sârbu un poet original încercând să dezlege tainele vieții și pe ale universului, dându-i iubirea de semeni și de cuvinte pasiunilor de metaforă.

Noul volum, „Frunze pe ramuri de os” (Editura Armonii Culturale, 2019), cultivă aceeași bogată tematică, poetul rămânând conștient de rolul său, de menirea poeziei în existența umană.

Femeia este ființa căreia îi dedică multe poeme, autorul acordând atenție dragostei înmugurite când te aștepti mai puțin, dar dănuie până în ultima clipă a vieții, o definire a ei ca origine a vieții aflându-se în poemul care dă titlul cărții, fiind „o descătușare din conveniențe” și „o stocare sublimă” a apropierii și a atingerii în inima plină de emoție, mai ales „când carnea îmi tremură în frunze pe ramuri de os”. Ca un legendar Pygmalion, creatorul depășește dificultățile realizându-și creația, o nouă Galatee întrupată în visurile sale, de care se apropie cu dragoste nespūsă, pentru „a săruta opera înainte de a o expune izbândirii”, gest egoist al artistului orgolios, domnic să se bucure singur de rodul eforturilor sale creatoare. Cu „sufletul încărcat de toate poemele de dragoste”, creatorul înfruntă toate împotrivirile și calcă pe „tărnișurile speranței”, fiindcă artistul și opera sa sunt îngemănați, simțind că „cerul meu și al tău capătă aceeași culoare/într-un echilibru pe talerale nopții din urmă” („Frunze pe ramuri de os”).

Dragostea împlinită prin unirea destinelor îndrăgostiților este evocată în momentul revederii „orașului medieval” și al plimbării pe „podul bărfelor de odinioară”, locul nașterii idilelor, căci și azi „îndrăgostiții își văzută iubire cu lacăte”. Rememorarea trăirilor din „casa noastră veche flancată de turnuri” îi umple sufletul de bucurie amintindu-și și de „liniștea înbrățișărilor calde”, toate subliniind eternitatea iubirii, fiindcă ea este „legată de mult cu lanțuri invizibile/pe care nu le rupe decât moartea” („Pe podul bărfelor de odinioară”), semn că dragostea este o „tandrețe de floare mirositoare”, sentimentul cântat de poezi, căci el „intră în trupul poeziei fără cuvinte” și „crește ca iarba/și flori se înfășoară în albul purității/cu aura norocoasă” în sufletul fiecăruia („Aură norocoasă”).

Satul natal, „sat de vise”, îi redesteaptă amintirile de pe vremea când farmecul rustic îi umplea sufletul de „drag și dor”. Satul înseamnă „căsuța-ntr-o colină”, hambarul unde dormea, „în fân copt mirositor”, plopii care „lasă puful peste vișini” sau „dudul nostru din ogradă”, dar, mai ales, mama, lângă care ar vrea să mai fie, o dată, „unde-am fost la început” („Nostalgie”). Același „sat cu biserică pe dealul viei” și cu o „clopotniță/din care bat clopotele învierii” este evocat cu nostalgie, revăzut cu ochii minții, drept locul unde „pomii înfloriți sunt în sărbătoare” și „oamenii respiră-n clipe fermecate/cuvinte dătătoare de viață”. Satul de odinioară este și locul unde „se

deschid porțile iubirii” și care, ca „o visare sub o pânză de pe ochi”, îi reamintește despre neuitatul în veci prim „sărut fierbinte” („*In aer totul e un zbor*”). Neuitat rămâne satul și la sărbătoarea Paștelui, când oamenii primesc „darul de a-l întâmpina înviat pe Iisus” și când „ruga fierbinte se prefăce-n pâine/vin, caș dulce și ouă încondeiate/ce dau celorlor durerea pătimirii/capătă strălucire divină” („*Noaptea Învierii*”).

Introspectându-se, poetul încearcă să-și explice unele trăiri interioare pe care nu le percepe în mod natural. Autoanalizându-se, constată că propriul sine îi oferă siguranță și putere de creație, îi deschide „porțile cuvântului” pentru a-și exprima sentimentele, fie tristețea singurătății care, totuși, nu-l sperie, fie „o cădere în beatitudine” plutind deasupra rețelilor și a greșelilor, inerente într-o viață de om („*Meditație la singurătate*”). Cunoașterea sinelui se materializează și prin relația cu „ceilați”, iar starea de singurătate poate fi depășită prin iubirea de aproapele tău când îți „înfașori trăirile cu ale celui/alt”, urmarea fiind bucuria „de a te regăsi în persoana iubită/cu nebunia de la începuturi” („*Uneori mă îndepărt de mine*”). Chiar dacă propriul sine îi creează momente de derută simțindu-se singur, eu liric trăiește ca „o ființă liberă sub cer” și se adună călcând „pământul sub picioare”, trecând peste toate vicisitudinile vieții, reușind să-și facă propriul „contur”, chiar dacă însăși existența „vrea să-mi pună la încercare spiritul/și să curgă asemenea apelor” („*Orice rugă e plină de sens*”).

La vârsta senectuții omul stă „la umbra bătrânului nuc” și își rememorează viața. Copilăria este departe, frumoasă ca „diminețile” senine, iar tinerețea este o „amiază de lapte bătuț”, retrăită cu inima plină, văzută ca un tren care l-a purtat peste tot. „Lumina” senectuții „își face loc printre copaci”, printre anii care au trecut, dar nu îl înspăimântă, căci este „mirosul sănătos” al aceluiași bărbat „verde”, este speranța „zilei de mâine” pe care o așteaptă și îl așteaptă „cu alte întâmplări” („*Zna de mâine*”). Când „clipele se suprimă grăbit”, poetul rămâne „înrădăcinat în cuvinte”, să soarbă „lumina” poeziei. Deși senectutea este evidentă, se va bucura de plăcerile vieții atâta timp cât „ochii nu se dau bătuți/privesc cu părtinire ce se întâmplă/și caută” („*Înrădăcinat în cuvinte*”). Fiindcă „speranța este o

căsuță nouă/din care se vede mai departe/decât pot scrie”, este convins că „și trăirile pot înflori mai târziu/la fel cum se nasc ideile din întâmplare/și fructifică” („*Speranța este o căsuță nouă*”), iar dragostea de viață îi dă siguranța existenței în care „moartea și viața sunt dincolo de pereți” atunci când „se citește prin gânduri trăirea/poarta de aer și de priviri” și având încă „sufletul înverzit/din care crește arborele vieții/cu ramuri nemărginite” („*Fiecare pasiune naște un vis*”).

În câteva poeme, autorul definește poezia și pe creatorul ei. Într-o lume în care „buzunarele îți dau greutate”, iar „prostia capătă orgoliu de invidiat”, poetul rămâne cel ce își dăruiește scrisul „cititorilor iubitori/cu dragostea încorporată-n cuvinte”, creația sa cuprinzând „gânduri și vise” ori „sentimente neîmpărtășite” de orgolioșii pentru care „bunul-simț este o poveste desuetă” („*Însetat de gânduri și vise*”). Pentru poet bogăția nu are valoare, rămânând doar artistul care „înghite litere, ronțăie cuvinte și se hrănește cu poeme” înșirate, prin arta spunerii, pe „file albe, unele chiar scrise și îngălbenite” de timpul care „trece pe lângă el grăbit” („*Scrisul, o patimă sau moff*”). Este conștient de ingratitudinea posterității, căci creațiile lui vor rămâne „pe niște rafturi de cărți/unde mi se odihnesc poemele/în cuvinte șlefuite-n suflet/uitate și ele”, deși întreaga sa operă „dospește cum aluatu în freamăt/sedimentează miera-n fagurii copti/zidește dulcele în straturi suprapuse”, surprinzând binele, adevărul, dreptatea și frumusețea ca valori respectate cu sfîntenie toată viața („*Nu voi fi*”). Operelor sale „le insuflă har și dragoste de ființă” și le asigură „armonia cuvintelor în auz”, ele rămânând rodul fanteziei și al plămuirii creatorului care știe că „în aura poeziei imaginarul n-are hotar”, ea fiind creația „unde visătoare plutesc destăinuirile”, unde „se sedimentează vii trăirile” și unde „sufletul meu se regăsește întreg” și în care „țaina se ascunde dincolo de noi” („*În aura poeziei*”).

Nicolae Vălăreanu Sârbu rămâne poetul binecuvântat cu har artistic, conștient de misiunea de a-și dăruii simțăminte și trăirile afective, de a încânta sufletul cititorului cu întregul prinos al inimii sale calde și încăpătoare, tresăltând la minunățiile lumii și ale vieții.

Chenar liric

Anton
Tianu

INEDITE

Viața din vis

Viața din vis. Povară și iubire
Cum rățăcită marea prin nisipuri
Când blânda briză seamănă-a furtună
Și-oglinzile se sparg în mii de chipuri.

Și dincolo, singurătatea vie
Prezentă e, perenă și prea cruntă,
Un gol imens rostogolit în vârstă
Și sinceră durere ce înfruntă

Dezhgocarea tainelor din vis
Și pustirea lacrimilor mute;
În vraja fără noimă a altui univers
Sticlos și vag, cu praguri neștiute
Își caută odihnă trupul greu,
Împovărat de patimi și trăire,
Ca o lumină frântă nemilos,
Ca veșnicia stinsă în zidire.

Închipuire

Lăcrimează. Își duce basmaua la ochi
Copleșită de ani. Aiurează
Prin ograda, o cloșcă își caută puii.
La marginea zării, nucii oțtează.

Adusă de spate, măcinată de doruri,
Ar vrea nepoții să-i fie aproape.
Se clatină, biata. Sub frunte-i tresare
O umbră ușoară. E îngerul, poate.

Căzut în durere, din raiul promis,
Rătăcire în gând, ca o șoaptă
Rostită suav, din iubire:
Se duce, pe brânci, sfîștă, la poartă.

Și cucii visează cuibare,
În zboruri ciudate, prin nucii.
Și ea, lăcrimează. Nu-i nimeni.
O clipă de vis. Izvor de năluci.

De ce te risipești

De ce doar tu te risipești în stele,
Povară și lumină singurătății mele
De ce sub bolți înalte, doar sub soare
Mă lăcrimezi tăcut, și lacrima mă doare

Alai de fluturi, flori îngândurate
Se leagănă duos spre tremurare
Grădini visate sub un rai de rouă
Când în înalțuri arde-o lună nouă.

Mă tot adun, mă tot răsfrâng
În altă izbăvire, în alt gând,
Prea răvășit de harul din cuvinte
Ce urcă și coboară, și te simte.

Trecere

Un stop de vin sau poate un pahar
Lumina cade dreaptă pe cleștar
Și-n luntrea unsă cu țării florale
Pricpe doar arcuirea umbrei tale.

Iar miezul pământului, o, se pare dulce
Când știu că trece de ultima răscruce.

Un stop de vin sau poate un pahar.
Lumina cade dreaptă pe cleștar

Și pasărea cu aripă de miere
Îngheață sus în altă adiere.

Mărită umbră tot fără odihnă
Și peste care zboruri se înclină.

Un stop de vin sau poate un pahar
Lumina cade dreaptă, tot mai rar.

Puncte de vedere

Victor Mușat

Dacă Eminescu ar răspunde - unele considerații -

Dacă ar fi ca Eminescu să răspundă la scrisorile deschise mustard de o masivă ambiguitate ce-i sunt adresate și la celelalte mesaje de tăgăduire și desconsiderare care le întăresc pe acestea, el și-ar exprima înainte de toate nedumerirea că oamenilor de litere le vine atât de greu să identifice o modalitate academică de discuție, recurgând în schimb la tehnica desuțată a spiritismului, prin care el, de fapt, nici nu este invocată, ci pur și simplu somat să se autoveoce, să se retragă și din lumea spiritelor, pentru că în locul pe care l-a ocupat el, în viață și după moartea biologică, să se instaureze vidul total, garanție a reușitei tratamentului de *damnatio memoriae*, la care poetul este supus de prea mult timp pentru ca aceia ce îl administrează să nu ajungă la capătul răbdărilor. S-ar arăta apoi surprins de lamentația celor ce nu reușesc (sau nu doresc) să învețe și ei a muri (*poetic sau nepoetic*), cât și de pretenția lor că ar trebui s-o facă nu prin liberul arbitru, ci din cauză că i-ar obliga el. Căci - ar încerca el să le reîmprospăteze memoria - într-o vreme în care nu mai credeau că vor învăța să privească vreedată chipul libertății, s-au refugiat în tainele poeziei lui spre obiectivarea propriilor simțăminte poetice, chiar a celor aluziv contestate, mai târziu însă s-au prefăcut cu nu despre ei era vorba în fabulă. La fel cum au uitat cu câtă satisfacție își codificau, într-un răstimp chiar ceva mai restrictiv, prudentul protest prin ligamente din versurile „Doinei”. Dacă însă au făcut-o din vreo obligație oarecare sau din teamă sau dintr-o convingere temporară, ar adăuga poetul ușor iritat, aceasta nu avea cum să provină din moștenirea lăsată de el, ci era un indiciu al propriei lor abdicării, pe care o defulează acum pe seama lui.

Eminescu ar transmite că nu este de acord cu extazierea unora în fața operei sau a persoanei lui și că nu-i înțelege nici pe cei care îl denigrează numai pentru că nu (mai) rezonază cu ceea ce a scris el. Polarizarea belicoasă și profund nedemocratică în două tabere, una de adoratori, alta de detractori, este profund străină mesajului pe care îl transmite opera lui și, pentru cine vrea să privească mai adânc, cu totul contrară intereselor culturii române. Controversa, ar spune poetul, departe de a recomanda încetarea ei pe motiv că nu ar avea valențe constructive, este recomandabil să se desfășoare - nu pentru că ar avea de câștigat astfel imaginea sa, ci în folosul culturii noastre actuale - cu argumente intelectuale, fără mânie sau patimă, cu evitarea conștientă și fermă a confruntărilor de tip pugilistic sau asemănătoare vulgarilor lupie de cocosi, pe scurt, a tot ceea ce ar putea însemna *circenses*. Cei implicați în dispută ar trebui să înțeleagă, dintr-un eventual răspuns al poetului, că emiterea unui punct de vedere nu înseamnă automat acceptarea lui de către ceilalți (alții) și că rezultatele și/sau efectele colaterale ale actualiilor ciorovăielii, care capătă pe alocuri aspecte groțesti, ar trebui să afecteze, în bine sau în rău, prestigiul „beligeranților”, și nu pe cel al lui Eminescu.

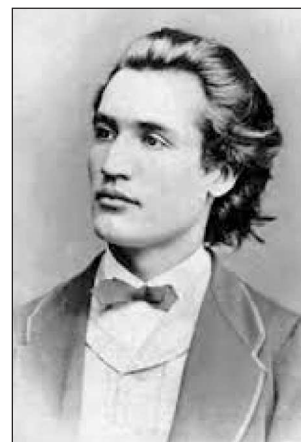
Este de presupus că Eminescu nu ar răspunde, sau ar face-o sub forma vreunui citat din „Criticilor mei”, la o eventuală știre privind punerea în circulația „literară”, de către cei ce nu-l (mai) agreează, a unor texte aluziv sau explicit ofensatoare și/sau licențioase, care speculează detalii biografice

referitoare la aspectul fizic al persoanei (cu multă fabulație malițioasă), la preocupările extraliterare (cum ar fi cea de suflor, ocupație care chipurile ar fi excedat calitățile intelectuale ale tânărului Eminovici) sau la proveniența socială chipurile nereprezentativă. Cu privire la cel din urmă aspect, poetul ar putea aminti că marele scriitor suedez August Strindberg aducea, în romanul său autobiografic „Fiul slujnicei”, un omagiu plin de afecțiune propriei mame, care provenea dintr-o clasă inferioară a societății. Cât despre neobținerea unei diplome universitare, poetul ar putea menționa, dacă ar fi interesat să se justifice în legătură cu acest detaliu, numele a numeroși scriitori și artiști de valoare universală care au urmat doar de formă studiile impuse de familie sau au frecventat numai cursuri și prelegeri care corespundeau propriilor interese de dezvoltare personală și intelectuală, cât și viziunii lor estetice și filosofice. Cu siguranță nu ar ști ce să spună în legătură cu problemele sale de sănătate, etern neelucidate, despre care, oricum, ar cunoaște înfinit mai puține lucruri decât cele înșirate în imensa, ineptă și inutilă maculatură ce s-a acumulat pe această temă în decursul a aproape 140 de ani, începând cu abominabila epigramă a unui confrate întru poezie, și nu s-ar întrista, nici nu s-ar bucura la auzul unor nume celebre precum Nietzsche, Hölderlin, Mozart, van Gogh, Byron, Poe, Munch, Hemingway, Dostoievski, Proust și mulți alții, a căror boală nu a aruncat nici cea mai vagă umbră asupra validității creației lor. La toate cele de mai sus, putem presupune, poetul ar adopta atitudinea unui privitor ca la teatru.

Este greu de spus cum ar reacționa Eminescu, dacă ar face-o în vreun fel, la primirea unor vești privind multiplele tentative de a relativiza valoarea operei lui. Se poate doar presupune că ar fi tot dezamăgit de incapacitatea celor de azi de a formula un complex coerent de opinii și ar găsi de tot hazul amalgamul haotic de idei, printre care afirmația că el este „totuși” cel mai mare poet român (deși se consideră că poezia, în general, nu suportă un asemenea gen de cuantificare), alături de aceea că nu prea ar mai fi bun de citit și re-citit (indiferent ce-ar însemna acest ultim cuvânt), de unde și triumfător-negaționista interogație retorică: „La ce (mai) este bun Eminescu?”, dublată de însușirea că utilitatea lui ar consta în bună parte în mușamalizarea „vidului cultural” în care s-ar zbate în prezent societatea românească și de sugestia halucinantă că ar fi „benefic” ca poetul să fie „uitat” din când în când, pentru că, după un nedeterminat răstimp de „sfântă și înțeleaptă tăcere”, de uitare „recuperatoare” și „cumulativă”, adevărații iubitori ai poeziei lui să-l „redescopere”, prin „re-lectură”, în profilul său autentic, curățat de „măzga ideologică” și eliberat de povara „mitofliei”, ceea ce ar determina un comportament cultural superior, total diferit de al celor care „continuă să [fi] uită pomenescă pe măsură ce [fi] uită *metodic* opera”! Eminescu ar sancționa cu un surâs obosit falsitatea și inconsistența dezvoltărilor de mai sus și nu și-ar putea ascunde îndurerarea pentru soarta acestor vremuri, în care operele lui și ale scriitorilor din generația lui precum și ale succesiorilor, care au avut o contribuție inestimabilă la modernizarea literaturii române, sunt taxate de o

adevărată Congregație a Indexului drept *occasiones peccati*, dăunătoare tipului de „spirit civic” cerut astăzi. Poetul ar arăta că întuiește resorturile tacticii de trecere a sa în uitare, opera sa nefiind cauza, ci doar ocazia, insidios și cu răbdare înjghebată, apoi intens și cu tenacitate mediatizată, având în vedere că unui tratament similar este supusă la ora actuală și creația altor scriitori români, cum sunt Ion Creangă și Mihail Sadoveanu, pentru a menționa doar două alte nume ilustre cărora li se incriminează detalii biografice irelevante sau fanteziste, care nu au nicio legătură cu valoarea estetică și morală a scrierilor lor. Compromiterea autorilor ca persoane constituie premisa punerii la îndoială a operelor, pentru ca acestea să aibă o prezență cât mai firavă în circuitul cultural și să fie înlocuite cu producții lipsite de valoare, achiziționabile în coșurile cu traduceri și DVD-uri cu jocuri electronice din marile magazine alimentare, „hrană pentru trup și suflet” numai bună pentru a eroda conștiința identitară a societății românești actuale. Lui Eminescu i s-ar înțeoașă ochii de lacrimi la constatarea faptului că în vremurile noastre sunt pe cale de a se reinstaura relele pe care el le-a criticat în veacul său, printre alte prin versul: „*Noi în noi n-avem nimica, totu-i calp, totu-i strân*”.

Odată cu introducerea unor sezoane de uitare profilactică, i se comunică lui Eminescu, ar trebui distrusă și „imaginea colectivă” pusă pe seama lui, pentru ca, așa cum s-a văzut deja, prin lectură și re-lectură, fiecare cititor să dobândească „propria imagine” despre opera poetului, „completată, evident, cu păreri avizate ale specialiștilor”! Una dintre urmările salutare ar fi aceea că poetul ar ajunge să fie „prețuit culturalicește”, în loc de a fi „iubit lăutărește”, iar noi nu ne-am mai afla așa de frecvent în situația de a plânge *moșnit la chefuri și de a râde cu poftă la înmormântări*. Eminescu ar fi probabil surprins de parafrazarea unor versuri din „Junii corupți” și amuzat de șăgălnicia întregului raționament și ar încerca doar să atenueze întrucâtva vehemența demersului „purificator” prin precizarea că o „imagine colectivă” nu este nici încredutul nici sfârșitul lumii, încadrându-se perfect în ceea ce în toate societățile civilizate actuale se numește *cultură populară*, în virtutea căreia cetățenii au toată libertatea ca, de pildă, în timp ce se deplasează cu metroul, să se delecteze cu jocuri electronice pe mobil sau să citească balade culte sau poeme filozofice din literatura națională și/sau universală. În Marea Britanie, de pildă, există o percepție colectivă despre opera lui Shakespeare, la fel cum în Germania găsim una referitoare la Goethe sau în Italia pe cea despre opera lui Dante. Cu toate acestea, mulți oameni, fără a fi incuți, ar preciza poetul, nu știu de unde provin și ce semnificație originară au unele expresii de mare circulație în limbile vorbite în țările lor, cum ar fi „All the world's a stage”, „Also sprach Zarathustra”, „Heureux qui, comme Ulysse, a fait un beau voyage”, „El sueño de la razón produce monstruos”, „Lasciate ogni speranza voi ch'entrate” și atâtea altele, sau, chiar mai important, că multe dintre proverbele și zicerile celebre pe care le folosesc au coborât în vorbirea curentă din texte biblice. Nimic rău în toate acestea, ne referim doar la cultura populară. Nu orice individ trebuie să fi absolvit un doctorat pentru a aparține unei culturi. Însă imaginea

colectivă despre ceva semnifică, fără a intra în conflict cu percepțiile individuale, o coeziune în jurul a ceva, semnaleză împărtășirea unor valori comune, vitală pentru existența oricărei societăți umane, presupunem că ar conchide poetul.

Amuzantă ar găsi Eminescu și sugestia ca în cele două zile de sărbătoare dedicate memoriei lui „să ne închidem cu toții în bibliotecă” (fiind necesar, aici, a se defini exact semnificația lui „toti”), deoarece, așa cum accesul adevărat la divinitate este posibil numai în lăcașele de cult, la fel și Eminescu poate fi înțeles cel mai bine în „sanctuarele laice” ale cărții. Două idei greu de urmărit ar identifica Eminescu în această propunere. Una ar fi aceea că în afara clădirii templului credința devine relativă, ceea ce ar pune în discuție eficiența bisericii ca instituție. Alta ar fi aceea că se formulează îndemnul ca oamenii să-l citească pe Eminescu doar de două ori pe an, când ar merge la bibliotecă, unde (să ne păstrăm cămpătul și să nu ne lăsăm copleșiți de stupoare!) cărțile se află bine puse sub obroc sau au fost total îndepărtate, ca o cerință de neocolit a exercițiului sistematic și temeinic de uitare, restul anului urmând a fi dedicat... uitării de voce.

Confruntat cu afirmația că ar fi ridicol ca astăzi să se mai scrie în maniera în care a făcut-o Eminescu, pentru că opera lui nu mai constituie un model literar, poetul ar răspunde, probabil, că ridicol este această spusă în sine, deoarece, chiar dacă au existat cândva unii imitatori ai scrisului său, în ultimii 75 de ani nu a mai creat nimeni, după cunoștința sa, „în manieră eminesciană”. Nu a existat și nu există o constrângere în acest sens. Se urmărește, în schimb, acreditarea ideii că Eminescu nici nu ar fi constituit un model demn de urmat. La o intrinsecă a poezilor debutanți, desfășurată cu nu prea mult timp în urmă, li se recomandă acestora, prin glasul cel mai autorizat al criticii literare actuale, să nu se supere dacă li se va spune că unele poezii ale lor nu sunt reușite, deoarece „și Eminescu a avut poezii proaste, la fel ca Argezi și Blaga”. Eminescu ar putea răspunde, din generozitate, că vede în formularea respectivă un îndemn către tinerii poeți de a nu se lăsa descurajați de greutățile inerente începutului, ci de a-și perfecționa în permanență scriitura, ca o condiție pentru a accede la nivelurile superioare ale expresivității poetice etc. etc. În realitate, fraza aflată în discuție nu conține nimic motivațional, dimpotrivă, s-ar putea spune, îndemnând la resemnare și mediocritate, dacă nu ar urmări de fapt cu totul alt scop - acela ca numele unei persoane neacoperite de vorbitor să fie folosit de acesta în propoziții cu un conținut relativizat, persiflat, negativ. În cazul de față, persoana vizată este Eminescu, în compania căruia sunt nominalizați Argezi și Blaga, ceea s-ar putea să nu fie deloc întâmplător. [...]

Restituiri

Nicolae Scurtu

Otilia Cazimir
în mărturii și însemnări

Biografia și bibliografia poetei, prozatoarei, traducătoarei și memorialistei Otilia Cazimir (n. 12 februarie 1894, Cotu Vameș, jud. Neamț – m. 8 iunie 1967, Iași, jud. Iași) au fost cercetate, în amănunt și cu o rară pasiune, de istoricul literar George Sanda, care și-a susținut doctoratul, având ca subiect opera scriitoarei de la revista *Viața Românească*.

Un aspect, extrem de important, al activității sale literare îl constituie, desigur, literatura epistolară, în care a excelat prin arta narativă, prin mărturiile și însemnările privitoare la unii dintre confracții săi și, mai ales, prin completările, precizările și rectificările propuse în ceea ce privește cazul G. Topirceanu.

Există, încă necercetată, o bogată arhivă epistolară a Otiliei Cazimir ce conține misive trimise lui Mihail Sadoveanu, Ion Petrovici, Mihail Ralea, Mihail Sevastos, Sandra Cotovu, Constantin Pelmuș, Nicolae Bagdasar, Constanței Marino-Moscu și altora.

În epistolele trimise prozatorului și publicistului Constantin Pelmuș, care s-a impus prin narațiunile și evocările publicate în revista *Adevărul literar și artistic*, întâlnim prețioase mărturii și corijări privitoare la opera și biografia lui G. Topirceanu.

Prozatorul Constantin Pelmuș intenționa, inițial, să scrie o piesă de teatru, având ca protagonist pe poetul *Baladelor vesele și triste*.

În acest sens a *adunat și a recitat* toată opera lui G. Topirceanu, precum și referințele critice.

În final a publicat două ample evocări despre G. Topirceanu, pe care le-a publicat în revista *Luceafărul*, iar cele peste o sută de epistole ale Otiliei Cazimir conțin valoroase acolade critice despre sine și confracții săi.

*

Iași, 19 aprilie 1958

Domnule Pelmuș,

Vă rog să iertați întârzierea răspunsului meu. Am fost plecată din Iași, încercând să lupt cu surmenajul care mă doboară. La întoarcere, am găsit scrisoarea d[umnea]v[oastră].

De câteva zile mă gândesc: cum să vi-l evoc pe G. Topirceanu? Îl am, după douăzeci de ani de lipsă, atât de viu înaintea mea! Și totuși, îmi vine greu. În orice caz, vă rog să nu împrumutați nimic din ceea ce v-ar putea povesti d[omnu]l Sevastos.

Prieten pe vremuri cu G. T[opirceanu], a dovedit, în *Amintirile de la Viața Românească*, o inexplicabilă ostilitate... pentru mine foarte explicabilă!

M-am gândit mult. Opera lui G. T[opirceanu] v-ar putea, și ea, induce în eroare. G. T[opirceanu] nu era vesel. Spiritul lui era reținut și, dacă stărnea hohote de râs, el nu râdea decât rar, între ai lui, între prieteni. Jongla cu floarea nu cu ciomagul.

Picta și el. Făcea acuarelă. O luase „de la coadă spre cap”, ca să se distreze. În această privință, puteți consulta articolul lui D.I. Suchianu, iscălit „V.R.” din *Viața Românească*, nr. 2, februarie 1938.

Puteți consulta, iarăși, *Viața Românească*, nr. 5, din mai 1957, în care am creionat o serie de *Vechi amintiri, dulci amintiri* despre dragul meu prieten.

În nr. 4 al *Iașului literar* de anul acesta vor apărea câteva amintiri, și sper că altele vor apărea, dacă le voi putea termina la timp, și în *Viața Românească*, nr. 5 pe 1958.

În felul acesta veți lua contact cu *omul* G. T[opirceanu], așa cum era și așa cum se comporta el.

Dar, deoarece e vorba de o expoziție de pictură și de pictori, era prieten cu Cosmovici și Tonitza și frate cu sculptorul Mateescu, fost profesor la Academia de Arte Frumoase, cred că cea mai bună documentare o veți găsi în cele două articole polemice ale lui cu privire la o expoziție de caricaturi a lui Ion Sava.

Caricatura care a făcut obiectul discuției, cam șarjată, într-adevăr, dar extern de spirituală, o am la mine. Nu mai am, însă, numerele din *Lumea* în care au încrucișat spada cei doi artiști. Și cred că asta v-ar folosi mai mult ca orice.

Mare parte din hărțile mele, la care țineam ca la

ochii din cap, mi-a fost furată la întoarcerea din refugiu.

Unde am putea găsi colecția *Lumea*? Nu îmi amintesc, măcar, de anul când a avut loc în coloanele ziarului acea polemică: 1932?, 1944 sau [19]45? Mai înainte, poate?

Am rugat pe un prieten, în măsură să mă lămurească, să-mi precizeze data și, imediat ce primesc răspunsul, vi-l comunic.

Nu cred, însă, că ați putea găsi ziarul la București, iar la Biblioteca ieșeană, unde poate că există colecția la „Documentare”, e greu de păstrat. Poate la Academie? Ar trebui să încercați.

Cât despre o evocare a Iașilor, nu cred că s-ar putea găsi altceva în afară de lucrările citate de d[umnea]v[oastră].

Cei care au cunoscut Iașul *acela*, nu mai sunt, sau sunt ca și cum n-ar fi. Nu știu dacă „lămurile” mele lămuresc ceva și dacă vă folosesc la ceva, așa cum aș dori.

Poate că ați găsi o indicație răsfoind manuscrisele lui G. T[opirceanu] de la Academie? În cursul anului curent urmează să apară și ediția critică a *Poeziilor* lui G. Topirceanu, cu un bun studiu introductiv de Al. Săndulescu, la E[ditura] și S[at] pentru L[itatură] și A[rtă] și tot la ESPLA, o monografie a lui G. T[opirceanu] de Const. Ciopraga. Dar încă nu se știe precis când vor apărea.

Sper că peste câteva zile să vă pot comunica data *Lumelor* cu pricina.

Cu un gând bun în amintirea vremilor pe care încercați a le evoca, și cu sincere urări de succes.

Otilia Cazimir

Iași, 11 iunie [19]58

Domnule Const. Pelmuș,

Vă răspund odată la amândouă scrisorile: nici de lene, nici din reavoință, ci dintr-un fel de oboseală a sufletului, cu care lupt din greu și care mă tem că o să mă doboare mai curând decât aș dori.

Mulțumesc pentru poezia lui G. Topirceanu. O cunoașteam, nu din scris, ci spusă de el, iar d[omnu]l Ciopraga, căruiu i-am citit-o la telefon, o știa și d[omnia]sa.

În nr. 36 din *Lumea – bazar sentimental*, anul 1, 1925, este articolul lui G. Topirceanu ~ *Poezii în imagini*. În ziarul *Lumea* din 2 ianuarie 1930 este articolul *Caricatura d[omnu]l Sava*.

Și, asta o adaug eu, în nr. 1, anul 1938, din *Viața Românească* este un articol iscălit V.R., dar scris de

Suchianu, în care e vorba de desenele și acuarelele lui G. T[opirceanu]. Deci, G. T[opirceanu] pictor și desenator.

Dacă piesa d[umnea]v[oastră] se scrie și se joacă, să știți că avem la Iași interpretul ideal pentru G. T[opirceanu]. Artistul Ștefan Dăncănescu. Admirabil ca fizic, ca înțelegere și cu avantajul de a-l fi cunoscut pe poet și de a-i recita ca nimeni altul versurile.

Nu „seamănă”, propriu-zis, ca o fotografie, dar îl evocă. Cusurul ar fi că Dăncănescu grasează, pe când G. T[opirceanu], deși avea vocea ușor și dulce voalată, îl „relua” distinct pe:

În privința *Amintirilor de la Viața Românească*, sunt sigură că, atunci când nu vor mai fi trunchiate, îmi vor da dreptate mie. Și... îmi pare rău! Știu chiar de la M. Sadoveanu că însuși d[omnia] sa a cerut această trunchiere, tocmai pentru că prietenii comuni apăreau într-o lumină deloc favorabilă!

Dar astea sunt lucruri mărunte. Totuși, sper că în volumul meu despre scriitori, prietenii pe care-i evoc se vor regăsi așa cum sunt, și cum doresc să fie, fără să fi pus, de la mine, decât dragoste și adevăr.

În nr. 4 din *Iașul literar* a apărut *Prietenul copiilor*, iar în *Steaua de la Cluj*, nu știu numărul, au apărut, sau vor apărea, *Note pe marginea poeziilor lui G. T[opirceanu]*, un fel de documente literare.

De altfel, în tot cuprinsul volumului meu, fie că vorbesc de M. Sadoveanu, de Panait Istrati, de G. Ibrăileanu sau de Constanța Marino-Moscu, G. T[opirceanu] e totdeauna prezent. S-ar zice, și poate că acesta e adevărul, că totul nu e decât pretext ca să vorbesc despre el.

Cu privire la ceea ce-mi scrieți despre d[omnu] H. Blazian, am iarăși ceva de adăugat.

G. Topirceanu n-a fost singur la Viena, ci cu mine. Și n-a fost operat. Era inoperabil. Când ne-am întors în țară, n-am anunțat decât pe fratele lui, sculptorul Ion Mateescu, care ne-a așteptat la gară.

Nu-mi amintesc să se mai fi nimerit și altceva pe-acolo. Dacă a fost, a fost o simplă întâmplare, iar lui G. T[opirceanu] nu putea să-i facă plăcere: nu voia să fie văzut așa cum era, slab, palid, pierit.

În orice caz, n-a plâns. Era prea mândru pentru asta. Eu știu așa de bine cum și-a suportat chinul, cu câtă demnitate, cu câtă eleganță!

Am stat în București două zile, în care timp nu m-a lăsat să-l anunț nici pe Mihail Sadoveanu, nici pe Corneliu Mihalescu, singurul lui prieten.

Ca să-i pot spune lui M. Sadoveanu adevărul, pe care numai eu îl știam, a trebuit să mint, să ies pe furiș de la hotel, sub pretext că mă duc la coafor... Și dacă a plâns cineva, a fost Mihail Sadoveanu.

Ca să fim înțeleși: eu nu pun la îndoială sinceritatea nimănui. Anii trec, amintirile se încurcă... Nu pun la îndoială nici prietenia lui M. Sevastos pentru M. Sadoveanu, G. Topirceanu, Ralea și alții.

Mă gândesc, doar: dacă cineva nu l-a cunoscut pe Mihail Codreanu, cu ce impresie rămâne despre el după lectura *Amintirilor de la Viața Românească*? Și atunci, cine greșeste?

Sper că aceste păreri, subiective, desigur, rămân între noi.

Dacă credeți că vă mai pot fi de vreun folos, vă stau la dispoziție. I-am comunicat d[omnu]l Ciopraga aprecierile d[umnea]v[oastră]. I-au făcut plăcere.

Ediția critică a operei lui G. T[opirceanu], la care lucrează Al. Săndulescu, e aproape gata și va apărea în 1959. Sunt două volume mari, cam de câte 1000 pagini, cu o bogată informație.

Un studiu, monografic, mai puțin complet decât al d[omnu]l Ciopraga datorită tot lui Al. Săndulescu, va apărea chiar în toamna anului acestuia.

Cu bune sentimente confrățești,

Otilia Cazimir

P.S. S-a ținut seama de către amândoi comentarii lui G. T[opirceanu] și de colaborarea lui la *Flacăra*, și de la *Revista noastră*, și de la *Lumina*. *De profundis* a fost publicat și în ziarul *Momentul* de la Iași, în 15 mai 1918 și de pe la reviste și ziare mult mai mărunțele. S-a făcut treabă. Serioasă.

Note

Originalele acestor epistole, inedite, se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu din București.

1. Mihail Sevastos ~ *Amintiri de la „Viața Românească”*. [București], Editura de Stat pentru Literatură și Artă, [1956], 338 pagini + iconografie.

2. Const. Ciopraga ~ *G. Topirceanu*. [București], Editura pentru Literatură, 1966, 448 pagini + iconografie și ilustrații.

Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”

- ediția a XVII-a, 15 și 16 octombrie 2020 -

Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, în parteneriat cu revistele: „Lucașfărul de dimineață”, „Proza 21”, „Neuma”, „Argeș”, „Bucureștii literar și artistic”, „Mozaicul”, „Litere”, „Pro Saeculum”, „Sud” și „Caligraf”, organizează **Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”**, ediția a XVII-a, ale cărui manifestări finale urmează a se desfășura în zilele de 15 și 16 octombrie 2020, la Alexandria și la Siliștea-Gumești.

Festivalul își propune să omagieze personalitatea scriitorului Marin Preda, la împlinirea a 40 de ani de la moarte, și să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. În cadrul **concursului de proză scurtă**, organizat cu acest prilej, se acordă următoarele premii:

- **Premiul „Marin Preda”** și Premiul Revistei „Lucașfărul de dimineață” (în valoare de 1000 lei);
- **Premiul I** și Premiul Revistei „Proza 21” (în valoare de 800 lei);
- **Premiul I** și Premiul Revistei „Neuma” (în valoare de 800 lei);
- **Premiul I** și Premiul Revistei „Argeș” (în valoare de 800 lei);
- **Premiul al II-lea** și Premiul Revistei „Bucureștii literar și artistic” (în valoare de 700 lei);
- **Premiul al II-lea** și Premiul Revistei „Mozaicul” (în valoare de 700 lei);
- **Premiul al II-lea** și Premiul Revistei „Litere” (în valoare de 700 lei);
- **Premiul al III-lea** și Premiul Revistei „Pro Saeculum” (în valoare de 600 lei);

- **Premiul al III-lea** și Premiul Revistei „Sud” (în valoare de 600 lei);
- **Premiul al III-lea** și Premiul Revistei „Caligraf” (în valoare de 600 lei).

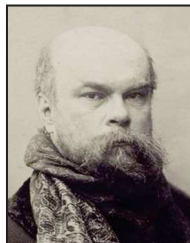
Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenții vor trimite **1-3 proze scurte pe suport de hârtie**, care nu pot depăși 15 pagini în total, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), **în câte 10 (zece) exemplare**, semnate cu un motto, același motto figurând și pe un plic însoțitor, conținând o fișă cu datele de identificare ale autorului: numele și prenumele, data și localitatea nașterii, adresa poștală, adresa de e-mail și numărul de telefon mobil, precum și un CD cu textele trimise, inscripționat cu același motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, **până la data de 1 septembrie 2020**, pe adresa: **Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman**, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mun. Alexandria, jud. Teleorman, cu mențiunea „pentru concurs”.

În funcție de situația determinată de criza Covid-19, organizatorii pot să aleagă varianta finalizării doar a concursului de proză scurtă, realizându-se jurizarea lucrărilor, acordarea premiilor și editarea caietului premianților, procedura care va fi comunicată online. În acest caz, laureații urmează să primească diploma, suma în bani și caietul premianților.

Meridiane literare

Paul Verlaine

(Franta)

Tenebrele în asfințit vin să învaluiu
Cu undele lor albe
Cele mai înalte raze ale soarelui
Și nufierii dintre trandafiri
Înălții nufieri pe apele calme.

Crochii parizian

Luna își ascunde nuanțele-i de zinc
Prin unghiuri obtuze.
Plutesc urme de fum în formă de cincii.
Ies la iveală acoperișuri ascuțite, negre și dese.

Ceru-i plumburiu. Vântul suieră ca un fagot.
În depărtare, un motan zgribulit de frig și discret,
Miaună într-un mod ciudat, pițigăiat.

Eu mă plimb. Cuget la Platon – divinul, la Fidas,
La Salamina, la Marathon,
Privind licărirea felinarelor cu gaz albăstrui.

Nevermore

Amintire, amintire, ce dorești tu de la mine?
Toamna, sturzul zboară prin aerul rarefiat
Și soarele își trimite raza-i monotonă
Spre codrul care îngalbnește acolo
Unde cenușiu-cafeniul distonează.

Singuri-singure eram și pășeam, visători.
Ea și eu, având părul vălvoi
Și gândirile răvășite de vânt.
Bruse, ea își îndreptă spre mine privirea:
„Care a fost cea mai frumoasă zi a ta?” –
Pronunță glasu-i de avar, vioi.

Vocea sa fuse blândă și sonoră,
Cu timbrul proaspăt, îngereș
Și cu un zămbet discret,
I-am sărutat mâna albă, cu respectul cuvenit.

– Ah! Cât sunt de parfumate primele flori!
Dar nu șosotit, ci murmur fermecător produse
Primul *da*, pe care-l pronunță buzele ei delicate!

Traducerea din limba franceză:
Stelian Ceampuru

Initium

Viorile altereau veselii lor cu cântecul flautelor.
Și privirile celor din bal se rotiră
Când eu am văzut-o că trece
Cu părul ei blond, jucând în vulturi,
Cu urechea-i, pe care dorința mea era s-o sărut.
Se avânta și vream să-i vorbesc,
Dar îmi lipsea curajul.
Și totuși, ea trecu și la mazuca lentă.
Își etala chipul în ritmu-i leneș
Precum un vers cu rimă melodioasă.
În trecere, suflul ei de copil radia
Prin senzuala amplasare a ochilor gri-verzi.
Chiar din acea clipă, gândul meu imobil
Contempla splendoarea evocată cu discreție
Și-n amintirea sa, tot astfel cum într-un templu,
Dragostea mea intră, plină de superstiție.

Promenadă sentimentală

Soarele la asfințit mai săngerează
Cu cele mai înalte raze ale sale
Și vântul leagănă nufierii albi ca varul;
Printre trandafiri, nufierii cei înalți
Strălucesc trist pe valurile lacului calme.
Rătăcesc de unul singur, plimbându-mi durerea
De-a lungul lacului, printre plantații de sălcii,
Unde ceața cea vagă evocă o imensă
Fantomă lăptoasă,
Stărnind disperare, bocind cu voce de liște
Și nechezând prin bălării din aripi.
Hoinărind solitar prin locul plantat cu sălcii,
Îmi plimb suferința; și ca un lînțoiu gros,

Revista revistelor

Marin Preda - 40

■ **Marele Singuratic.** Într-un eseu, pe cât de consistent pe atât de subtil, din revista „Convorbiri literare” (nr. 5/2020), sub titlul „Marele Singuratic și literatura ca o pradă”, dar subintitulat „40 de ani de la moartea lui Marin Preda” – prin urmare, vădit asumat ca fiind dedicat acestei comemorări, de care revistele literare și de cultură au uitat... să-și aducă aminte! –, admirabilul critic literar Constantin Coroiu face o comparație între epistolarul lui Marin Preda, reprezentat de scrisorile adresate Aurelei Cornu, și epistolarul Fanny – Liviu Rebreanu, așa cum apare el în „Intimele” publicate de Nicolae Gheran, insistând mai ales asupra „singurătății” celor doi scriitori. Găsim, astfel, o nuanță: „Neîndoios, truda la masa de scris însemna pentru ambii prozatori, cum ar fi spus Gabriel Garcia Márquez, și suferință. O suferință care în cazul lui Rebreanu singurătatea o făcea mai ușoară, poate chiar plăcută, pe când în ce-l privește pe Marin Preda o adâncea.” O nuanță pe care criticul ieșean o întărește și prin ceea ce Aurora Cornu îi povestește lui Eugen Simion: „Am niște fotografii cu Marin în Grecia, în care el are aerul unui singuratic. El mă iubea și mă avea de nevastă, dar era singur. Era în jurul lui un aer de singurătate și un fel de lămurizitate. Este foarte perceptibilă pe pelicula auro asta de aer clar în jurul lui și de mare singurătate.” Iată, așadar, doar două nuanțe ce pot fi descoperite în legătură cu Marele Singuratic, dar căte altele n-ar putea fi descoperite, la o nouă lectură, mult mai atentă, a operei sale?!

■ **Drama paternității.** Fără să-și pună studiul său, „Relația tată-fiu, de la textele intermediare la «Moromeții», din revista „Actualitatea literară” (nr. 1, 2, 3/2020), sub semnul celor 40 de ani de postumitate ai lui Marin Preda, Adina Ghișă procedează însă la o analiză a temei tocmai prin prisma a ceea ce istoria literară din acest răstimp a reținut și a încercat s-o explice. Adică, apelează la unele chestiuni care au trecut neobservate din cele relatate de Marian Ciobanu (cum este faptul că, dintre fiii lui Tudor Călarășu fugiți cu oile la București, doar Gheorghe – Achim din „Moromeții” – s-ar fi întors „cu capul plecat și turma de oi după el”), sau de Gigi Baltac, băiatul Ilincăi, sora scriitorului (cum este istoria familiei lui Tudor Călarășu, pe care o regăsim, într-un fel, în povestirea „Casa de-a doua oară”, publicată în martie 1947). Încât, din comentariile Adinei Ghișă înțelegem cu mai multă claritate cum, de-a lungul a o serie de schițe, povestiri și nuvele, publicate anterior, va evolua starea conflictuală dintre tată și fii (drama paternității), ajungând să capete sensurile și dimensiunile din „Moromeții”, impunând astfel o abordare aparte în literatura română. Este, în această cercetare, și o retrospectivă a devenirii scriitoricești a lui Marin Preda, de la primele sale scrieri până la primul volum din „Moromeții” (1955), cartea care l-a consacrat definitiv.

■ **Generozitatea lui Sae.** În revista craioveană „Constelații diamantine” (nr. 5/2010), Livia Ciupercă glosează, sub titlul „Revenind în satul Moromeților” – având subtitlul „Omagiul lui Marin Preda, la patru decenii de tăcere” (dar, de ce „tăcere”, căci, prin opera sa, scriitorul n-a tăcut nicio clipă!) –, pe marginea celei de-a doua ediții a cărții lui Sorin Preda, „Moromeții. Ultimul capitol” (Ed. Eikon, 2013), pe care o consideră o retrospectivă plăcută, sensibilă și instructivă. Comentatoarea observă, la un moment dat, că tatăl lui Sorin Preda, Alexandru Preda – Sae, adică, fratele cel mic al lui Marin Preda – se recuperează, înțelegându-l, cumva, pe scriitor, locul „pierdut” în opera fratelui. Adică: „Așa aflăm că fratelui Marin i-a plăcut enorm ideea ca protagonistul său, Nicolae Sae, să înveșmănteze chipul mezinului Sae. Generos, Sae nu s-a supărat că nu a devenit, și el, personaj de roman. Cât de generoasă poate fi înfrățirea! Oricum, și nepotritizat, el tot își recunoaște locușorul lui binemeritat în istoria literaturii române – prin evocarea așezării Siliștea-Gumești, împreună cu toți fiii ei dintr-un anumit timp istoric.” Prin ceea ce evocă, în cartea fiului său, Sae devine un personaj memorabil, de la care fratele său scriitor imprumutase, de altfel, multe exprimări „moromețiene”, între ele și pe aceea cu „Pe ce te bazezi?” În fine, prin povestile sale, Sae nu face altceva decât să „decodifice” lumea Moromeților din cărțile lui Marin Preda...

E. St. Caligraf

Repere plastice

Marian Crîngașu

Artistul plastic Marian Crîngașu s-a născut la 8 noiembrie 1967, la Alexandria. Studii: Școala populară de arte orașul natal și Facultatea de teologie ortodoxă din Pitești. Este atras de desen și culoare încă din copilărie. Pasiune și talent, pe care le concretizează și le dezvoltă sub îndrumarea unor dascăli renumiți.

De-a lungul anilor, este prezent cu expoziții personale la: Palatul culturii din Iași, Muzeul județean Teleorman, Curtea de Argeș, în expoziții de grup: Brăila, Curtea de Argeș, Pitești, Galeria „Artoteca” București, Palatul culturii din Iași.

A luat parte de numeroase tabere de creație precum: Curtea de Argeș, Sibiel, Brașov, Câmpulung-Muscel, „Dunăria” Zimnicea.

A restaurat picturi murale la Catedrala episcopală „Sf. Alexandru” din Alexandria, la biserică din București, Manasia, Cislădie, Purani ș.a.

A fost distins cu numeroase diplome și premii.

Creațiile sale impresionează prin frăgezimea culorii, prin profunzime, prin modul cum decupează din realitate și din adâncul ființei sale cele mai expresive motive și „viziuni” plastice. La el, lumina și umbra pulsează, într-un ritm calm și candid, sugerând sentimente și trăiri seducătoare și vindecătoare.

Marian Crîngașu are un stil, care este numai și numai al său. Pictează de parcă odată cu el a apărut pe lume arta plastică. Adică, fără nici un fel de influențe ori îndoieli, aducându-ne lângă inimă frumuseți inconfundabile, semnul distinct al unui talent artistic, care îl individualizează și îi conferă perenitate. (F.B.).

